

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra anglistiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Storytelling in the primary English classroom
Vyprávění příběhů ve výuce angličtiny na prvním stupni
základní školy

Lukáš ŠTĚTINA

ANOTACE

<i>Název diplomové práce:</i>	Storytelling in the primary English classroom Vyprávění příběhů ve výuce angličtiny na 1. stupni základní školy
<i>Pracoviště:</i>	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta, katedra anglistiky
<i>Autor:</i>	Lukáš Štětina
<i>Studijní obor:</i>	Učitelství pro 1. stupeň základních škol + anglický jazyk
<i>Vedoucí diplomové práce:</i>	Mgr. Kateřina Dvořáková

Diplomová práce se zabývá problematikou používání příběhů ve výuce angličtiny na prvním stupni základních škol. Teoretická část práce je zaměřena na význam používání příběhů ve výuce cizího jazyka a metodiku práce s příběhy. Ve výzkumné části práce byly sestaveny dva dotazníky. První je určen učitelům angličtiny na prvním stupni základních škol a druhý dětem – jejich žákům. Cílem obou dotazníků bylo zjistit, jakou důležitost mají příběhy pro děti, jakou roli hrají ve výuce angličtiny a jak dětem napomáhají při její výuce.

ABSTRACT

<i>Name of diploma thesis:</i>	Storytelling in the primary English classroom
<i>Department:</i>	University of South Bohemia in České Budějovice Faculty of Education, Department of English Studies
<i>Author:</i>	Lukáš Štětina
<i>Course:</i>	Teaching for the primary school + English
<i>Tutor of diploma thesis:</i>	Mgr. Kateřina Dvořáková

This thesis deals with using of storytelling in the primary English classroom. The first part of the thesis is focused on the importance of using stories in teaching English as a foreign language in the primary classroom and the methodology of using the stories. In the research part of the thesis two questionnaires were made up. One was given to the primary English teachers and the other one to the children – their pupils. The aim of both questionnaires was to find out how important for children the stories are, what is their role in teaching English and how they help the children learn it.

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Kateřině Dvořákové za její odbornou pomoc a vedení při vypracování této diplomové práce.

Dále děkuji učitelkám a jejich žákům za ochotu a spolupráci na výzkumné části práce vyplněním dotazníků.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně a že jsem citoval veškeré zdroje, které jsem při práci použil.

V Českých Budějovicích dne 6. května 2008

.....

Lukáš Štětina

OBSAH

Teoretická část

1 Úvod	8
2 Co jsou to příběhy	9
3 Specifika výuky angličtiny na 1. stupni	10
4 Důvody pro používání příběhů ve výuce angličtiny na 1. stupni	13
4. 1 Osobnostní a psychologický rozvoj	16
4. 2 Rozvoj poslechu	19
4. 3 Rozvoj mluveného a psaného projevu	22
4. 3. 1 Rozvoj mluveného projevu	22
4. 3. 2 Rozvoj psaného projevu	23
4. 4 Rozvoj čtení	23
4. 5 Prohlubování slovní zásoby a upevňování gramatiky	25
4. 6 Mezipředmětové vztahy	26
5 Výběr knih s příběhy, zdroje příběhů	28
5. 1 Pedagogicko-psychologické hledisko	28
5. 2 Jazykové hledisko	29
5. 3 Zdroje příběhů	30
Autentické příběhy	
Upravené příběhy	
Vlastní příběhy	
5. 4 Konkrétní zdroje příběhů	32
6 Prezentace příběhů a práce s nimi	35
6. 1 Organizace práce s příběhy	35
6. 2 Atmosféra ve třídě	36
6. 3 Jazyk použitý v příbězích a při práci s nimi	37
6. 4 Způsoby a techniky prezentace příběhů	38
6. 4. 1 Předčítání	38
6. 4. 2 Přednes z paměti	39

6. 4. 3 Audio a video nahrávky	41
6. 4. 4 Hraní rolí, drama	42
6. 5 Adaptace příběhu pro potřeby konkrétní třídy	43
6. 6 aktivity spojené s příběhem	44
6. 6. 1 Aktivity předcházející příběhům	45
6. 6. 2 Aktivity během příběhů	46
6. 6. 3 Aktivity následující po příbězích	46
7 Pomůcky	48

Praktická část

8 Úvod	50
9 Použití dotazníkové metody	52
10 Vlastní výzkum	54
10. 1 Dotazníky pro učitele	54
10. 1. 1 Odpovědi učitelek, které příběhy ve výuce používají	54
10. 1. 2 Odpovědi učitelek, které příběhy ve výuce nepoužívají	60
10. 2 Dotazníky pro žáky	61
10. 2. 1 Odpovědi žáků, jejichž učitelky příběhy ve výuce používají	62
10. 2. 2 Odpovědi žáků, jejichž učitelky příběhy ve výuce nepoužívají	64
11 Shrnutí praktické části	70
12 Závěr	71
13 Summary	72
14 Seznam literatury a použitých zdrojů	73
15 Přílohy	76

1 Úvod

V této diplomové práci chci prozkoumat, co to vlastně vyprávění příběhů je, jaký význam mají příběhy pro děti a jakou roli hrají ve vzdělávání dětí na prvním stupni, především ve výuce cizích jazyků.

V první části práce se budu věnovat původu příběhů, dále důvodům pro jejich použití ve výuce angličtiny na prvním stupni základních škol, jejich přínosu v různých oblastech učení se jazyka i jejich přínosu pro žáky obecně.

Dále se zaměřím na to, jak vybírat příběhy vhodné pro výuku a také na zdroje, odkud mohou být tyto příběhy čerpány.

Následuje část, kde zpracuji různé možné techniky prezentace příběhů ve výuce angličtiny, metody, jakými mohou být ve výuce použity a způsob práce s nimi. Uvedu druhy aktivit, které mohou být použity v souvislosti s příběhem tak, aby užití příběhů přineslo co největší užitek ve výuce a žákům pomohlo ve zdokonalování se v jazyce.

Jednu kapitolu také věnuji adaptaci příběhů pro účely vyučujících a dle potřeb konkrétní třídy.

Na konci teoretické části zpracuji téma pomůcek, které mohou být v souvislosti s prací s příběhy použity, jejich význam jako doplňků v práci s příběhy.

Pro praktickou část práce jsem sestavil dva dotazníky. Tyto dotazníky se týkají užití příběhů ve výuce angličtiny na prvním stupni základních škol. Byly sestaveny dvě verze těchto dotazníků. První dotazník je určen pro vyučující, druhý pro jejich žáky. Cílem dotazníků bylo zjistit, zda jsou příběhy ve výuce angličtiny používány a četnost jejich použití.

Úkolem dotazníků bylo mimo jiné zjistit názory žáků i učitelů na tuto součást výuky cizího jazyka, také na to, jak jsou příběhy žáky přijímány a jaký přínos příběhů pro učení z pohledu respondentů příběhy mají. Také porovnáám přístup dětí a učitelů k tomuto tématu.

2 Co jsou to příběhy

Anglické slovo *storytelling* můžeme přeložit do češtiny jako vyprávění příběhů a vyprávěním příběhů se tato práce zabývá. Nejprve je třeba zamyslet se nad tím, co to vlastně příběhy jsou a jaký je jejich význam.

Pellowski (1990) píše, že storytelling je umění nebo dovednost vyprávět příběhy před posluchači, vyprávěné příběhy mohou být prezentovány s hudebním nebo obrázkovým doprovodem i bez něj a jedním ze záměrů této činnosti je zábava.

Vyprávění příběhů patří k nejstarším formám umění. Odedávna, daleko dříve, než byla vynalezena televize a jiné prostředky moderní zábavy, dobrý příběh a jeho vypravěč byli ceněni. Příběhy a pověsti jsou jedním z nejstarších nástrojů k výchově. Skrze příběhy byly vždy předávány cenné vědomosti, poznatky a moudrosti z jedné generace na druhou.

Podle Phillipsové (1996) jsou příběhy součástí každé kultury a v širším slova smyslu přitahují každého – děti i dospělé. Každý je má rád a ve výuce mohou učitelé z příběhů čerpat velký užitek.

Zvláštním typem příběhů jsou pohádky. „Pohádka (někdy též báchorka) je obvykle krátký epický fiktivní příběh s nepravděpodobným dějem, ve kterém se objevuje pohádková fantazie a fantaskní bytosti (víla, čarodějnice, obr, mluvící zvířata atp.) Původně se jedná o lidový žánr, nejčastěji psaný v próze. V moderní době se termín pohádka vžil také pro příběhy, které končí neobyčejně šťastně "pohádkovým" romantickým koncem.“ (<http://cs.wikipedia.org/wiki/pohadka> citováno 1. 5. 2008)

O pohádkách panuje zkreslená představa, že byly vždy určeny dětem. Dnes tomu tak je, ale v minulosti byly původně pohádky příběhy určenými pro dospělé. Až v devatenáctém století našli sběratelé pohádek jejich význam pro svět dětí. Mezi známé sběratele pohádek

patřili v zahraničí Bratři Grimmové či Hans Christian Andersen, u nás pak Božena Němcová nebo Karel Jaromír Erben.

V současnosti nacházejí význam pohádek, či příběhů obecně, stále více také metodici a vyučující angličtiny na prvním stupni základních škol.

3 Specifika výuky angličtiny na 1. stupni

Výuka cizího jazyka pro děti má oproti výuce starších studentů nebo dospělých svá specifika. Děti na prvním stupni, tedy děti šesti až jedenáctileté, prožívají rychlý vývoj a vyučování, včetně vyučování cizího jazyka, by tomu mělo být přizpůsobeno.

Důležitým znakem dětí je snížená schopnost udržet koncentraci. Protože děti nevydrží být soustředěné delší dobu, je třeba, aby použité příběhy byly přiměřeně dlouhé nebo byly členěny tak, aby se pořád něco dělo a bylo snazší udržet pozornost dětí.

Děti mají úžasnou schopnost přijímat jazyk hrou a aktivitami, které je baví. Žáci se mohou orientovat v jazyce, ale desetileté děti ještě nejsou dost zralé na to, aby dokázaly tento jazyk aktivně popsat a orientovat se v gramatice. Výuka gramatiky by měla být omezena na minimum a vyučující by se měli zaměřit spíše na praxi než na teorii.

Podle Scottové a Ytrebergové (1991) jsou osmi až desetileté děti relativně vyspělé a mají svou dětskou i dospělou stránku. Jak říkají výše uvedené autorky, takové děti mají už své názory a svůj pohled na svět, jsou schopny rozhodnout se o svém učení, mají jasno v tom, co mají a nemají rády, jsou schopny pracovat s ostatními a učit se od nich. Díky své dětské stránce milují příběhy a ty se mohou stát vhodným nástrojem ve výuce.

Ve věku deseti let je už u dětí vyvinut jejich mateřský jazyk, dokáží jej používat a ovládají vesměs jeho pravidla. Učení se druhému jazyku má rysy podobné vývoji mateřského jazyka. Protože samy nedávno prošly vývojem mateřského jazyka, jsou děti na prvním stupni, narozdíl od starších studentů nebo dospělých, daleko otevřenější přijmout druhý jazyk.

Děti mají jiný svět než dospělí a tyto rozdíly jsou zřetelné i v oblasti učení se cizího jazyka. Protože děti, jak tvrdí Scottová a Ytrebergová

(1991), rozumějí situacím dříve, než vůbec porozumí použitému jazyku, může být pro ně jednoduché porozumět i příběhům.

Pro děti nehraje ve výuce angličtiny roli jen jazyk sám, ale i všechny jejich smysly. A proto aktivity s dětmi by měly zahrnovat pohyb, či různé pomůcky, se kterými by mohly děti pracovat. Proto by do příběhů měly být začleněny různé aktivity. Před příběhem, po příběhu nebo během něj. Více se těmito aktivitami budu zabývat v kapitole 6. 6.

Mladší děti nerozlišují mezi fantazií a skutečností a nechají se snadněji do příběhů vtáhnout, mohou dokonce uvěřit, že příběhy se doopravdy stávají a že se mohou samy stát jejich součástí.

Děti jsou zapálené do všech zábavných aktivit, tedy také do poslouchání příběhů. Děti si rády hrají s jazykem, milují písničky, různé rýmy a příběhy. Toto platí jak v jejich mateřském jazyce, tak i v cizím jazyce, který se učí.

Příběhy se proto mohou stát vhodným nástrojem ve výuce cizího jazyka, příjemným doplňkem hodin a jejich zpestřením.

4 Důvody pro používání příběhů ve výuce angličtiny na 1. stupni

Vyprávění příběhů může přispívat k učebním úspěchům a emocionální pohodě ve třídě. Příběhy jsou dobře přijatelné lidmi všech věkových kategorií. Není třeba žádného speciálního vybavení, jen představivosti, schopnosti vyprávět a naslouchat. Jako učební prostředek mohou příběhy v dětech probudit schopnost poznat i vyjádřit své myšlenky a názory, mohou jim napomoci v umění komunikace se svým okolím. Do našeho světa moderní techniky a rychlého životního tempa mohou příběhy vnést klid a pohodu, mohou nám připomenout, že schopnost naslouchat a komunikovat mezi sebou je důležité.

„Všichni potřebujeme příběhy pro své duše stejně tak, jako potřebujeme jídlo pro svá těla: díváme se na televizi, chodíme do kina a do divadla, čteme knížky, a vyprávíme si historky s přáteli. Příběhy jsou obzvláště důležité v životech našich dětí: příběhy pomáhají dětem rozumět jejich světu a sdílet jej s ostatními. Dětský hlad po příbězích je stálý. Kdykoli vstoupí do třídy, vcházejí s potřebou příběhů.“ (A.Wright 1996) (We all need stories for our minds as much as we need food for our bodies: we watch television, go to the cinema and theatre, read books, and exchange stories with our friends. Stories are particularly important in the lives of our children: stories help children to understand their world and to share it with others. Children's hunger for stories is constant.)

Různé mýty, příběhy a pohádky odjakživa dávaly lidem návod na to, jak žít, jak se zachovat v určitých situacích a jak mají porozumět světu. „Poslouchání příběhů by mělo být součástí dospívání každého dítěte. Vychovatelé a psychologové znovu a znovu poukazují na to, že příběhy mají důležitou roli ve vývoji dítěte a v neposlední řadě ve vývoji jazyka.“ (Scott, Ytreberg 1991: 28)

(Listening to stories should be part of growing up for every child. Time and time again educationalists and psychologists have shown that stories have a vital role to play in the child's development, and, not least, in the development of language.)

Příběhy hrají velkou roli například ve waldorfské pedagogice. Pohádky totiž nejen předávají dětem informace o světě, ale také rozvíjejí dětskou emotivitu. Waldorfští učitelé používají pohádky pro zvýšení pozornosti i motivace v mnoha předmětech.

Příběhy v širším slova smyslu zajímají každého, děti i dospělé. Každý je má rád. Příběhy nás obklopují v našem každodenním životě v mnoha podobách. Lidé sledují televizi, chodí do kina, do divadla, čtou knihy, říkají si vtipy a vypráví různé historiky, které zažili. Vyprávění příběhů je přístupné lidem všech věkových kategorií. K vyprávění nepotřebujeme žádné zvláštní pomůcky, jen vlastní představivost a vůli poslouchat.

Obzvláště důležité jsou příběhy v životech dětí. Ty chtějí stále slyšet nové, ale i staré a známé příběhy. „V dnešním uspěchaném světě ovlivňovaném médií může být vyprávění příběhů vhodným způsobem, jak připomenout dětem, že jejich mluvené slovo má sílu, že umět naslouchat je důležité a že jasná komunikace mezi lidmi je umění.“
(<http://www.storyarts.org> citováno 1. 5. 2008)

(In our fast-paced, media-driven world, storytelling can be a nurturing way to remind children that their spoken words are powerful, that listening is important, and that clear communication between people is an art.)

Donedávna, a u mnoha učitelů je tomu tak i nyní, bylo příběhům ve výuce cizího jazyka věnováno málo pozornosti. Příběhy však, zvláště pak na prvním stupni základních škol, mají ve výuce svou jedinečnou, velmi důležitou roli. Wright (1996) uvádí, že vyprávění příběhů by mělo být součástí vyučování nejen rodného, ale i cizího jazyka. Pro dítě je přirozené poslouchat příběhy a ty jsou proto ideálním prostředkem k uvedení do cizího jazyka.

Poslouchání příběhu v angličtině dává dětem možnost kontaktu s autentickým cizím jazykem a je přípravou na vlastní aktivní používání angličtiny. Příběhy mohou také být odrazovým můstkem pro různé jazykové aktivity. Více k těmto aktivitám uvedu v kapitole 6. 6.

Ellis a Brewster (1991) nabízejí několik důvodů, proč používat příběhy. Příběhy podle nich motivují, jsou zábavné a mohou u dětí pomoci vytvořit pozitivní přístup k jazyku a touhu učit se jej. Příběhy mohou být pojítkem mezi dětskou fantazií a jejich reálným světem. Dále podle nich mohou učitelé pomocí příběhů představit novou nebo zopakovat již známou slovní zásobu. Autorky také říkají, že naslouchání příběhům pomáhá vyvíjet schopnost dětí naslouchat a soustředit se.

Podle Camerona (2001) nabízejí příběhy celý imaginární svět, vytvořený jazykem, do kterého mohou děti vstoupit, vychutnávat si jej a učit se přitom cizí jazyk.

Příběhy zdokonalují plynulost čtení a poslechu. Jednou z nejdůležitějších schopností v užití cizího jazyka je schopnost porozumět plynulému toku cizí řeči při rozhovoru s rodilým mluvčím. To lze zdokonalovat hlavně procvičováním, což samozřejmě naslouchání příběhům umožňuje.

K tomu patří také schopnost hledat význam sdělovaného, předvídat nebo domýšlet si chybějící informace tam, kde posluchač přesně nezná různá slovíčka nebo struktury. To děti dobře ovládají ve svém mateřském jazyce. Když zjistí, že toto do určité míry dovedou i v cizím jazyce, získají tím pozitivnější přístup k porozumění a dalšímu učení.

Děti chtějí porozumět a proto naslouchají pozorně a záměrně. Je pro ně odměnou, když pochopí, o čem daný příběh vypráví a to je motivuje se dále zdokonalovat ve schopnosti porozumění a vzdělávat se v cizím jazyce.

Příběhy pro děti představují jedinečnou možnost, jak přijít do styku s autentickým jazykem. Jsou velkým zdrojem slov, gramatických struktur a jazykových dovedností. Objevuje se v nich přirozené opakování slovní zásoby a frází, ale i různých gramatických struktur.

Příběhy pomáhají dětem v upevňování pojmů, například barev, velikostí, tvarů, časových údajů atd. Tím, že je děti několikrát opakovaně uslyší, si je postupně osvojují. Známé učivo si přitom nenásilně opakují.

Jak děti rády poslouchají příběhy znovu a znovu, postupně, když začínají příběh znát, opakují klíčová slovíčka a fráze. Často jsou schopny si zapamatovat téměř celé vyprávění. Touto nenásilnou formou se děti snáze naučí a zapamatují si slovíčka, gramatické jevy či určité vazby. Je pro ně později jednodušší používat jazyk aktivně, protože si dokáží určité jazykové jevy vybavit ve vztahu s prožitkem z příjemné atmosféry příběhu.

Posloucháním příběhů si děti cvičí tvořivost a představivost. Tím, jak se děti sžijí s postavami příběhu, jsou co děje zapojeny. Příběhy dětem propojují fantazii a představivost s jejich skutečným světem.

4. 1 Osobnostní a psychologický rozvoj

Příběhy, pro děti prezentované formou pohádek, se mohou stát jakýmsi vzorem pro jejich chování. V pohádkách jsou černobílí hrdinové, dobří či zlí, kteří se mají dětem stát vzorem toho, co je správné či nesprávné. Pohádky poskytují určité návody na to, jak se chovat v různých životních situacích. Poskytují dětem mravní vzor. Pohádky v dětech podněcují fantazii, která jim pomáhá vyrovnávat se stresy reálného každodenního života.

Čačka (1991) tvrdí, že pro děti jsou pohádky zdrojem životních hodnot, pomáhají jim vytvářet si svůj pohled na svět a jsou činitelem pozitivního vztahu k morálním hodnotám. Tentýž autor uvádí, že pohádky jsou svou formou blízké dětem díky své mentalitě (jednoduchost, typizace, dynamismus aj.). Podle zmíněného autora, mají pohádky velký význam jak v oblasti kognitivních funkcí, tak v citové oblasti. Děti si mohou v příbězích vyzkoušet různé city, které by je v realitě velice zatěžovaly (jako například smutek, strach či nejistotu apod.)

„Pohádka vnáší do dětského světa hodnoty a podněty, které vyplývají z podstaty její žánrové charakteristiky, obohacuje dětského

vnímatele v rovině rozumové i citové, mravní i volní, představivosti i fantazie.“ (Čačka 1999: 228)

Podle Muellerové (1998) si pedagogové a další odborníci stěžují, že se děti stále více vzdalují magické fázi svého vývoje. „Ta obvykle trvá do devíti let věku a je neodmyslitelnou součástí zdravého psychického vývoje... Magická fáze ve vývoji dítěte má výrazný psychohygienický význam.“ (Muellerová 1998: 19)

Naslouchání příběhům může být tvořivou činností, neboť děj příběhu se odehrává v představivosti každého, kdo naslouchá. Každý, kdo poslouchá určitý příběh, vidí před sebou ve své mysli vlastní příběh, postavy a místa. Naslouchání příběhům i jejich vyprávění rozvíjí dětskou představivost a tvořivost. Děti se často do příběhu zaposlouchají a vytváří si pro sebe v hlavě vlastní svět, představují si místa a osoby podle sebe. Často se s hrdiny příběhu identifikují, čímž jsou do příběhu vtaženy a více zapojeny. Příběhy propojují jejich reálný svět se světem fantazijním.

Zatímco psaní nebo čtení, které často bývají aktivitami jednotlivců, je podle autorek G. Ellisové a J. Brewsterové poslech příběhů při výuce sdíleným společenským zážitkem. Děti spolu sdílejí zážitky a nálady, společně pocítují emoce, např. smích, smutek, napětí atd. Tyto sdílené zážitky vytvářejí mezi dětmi určité pouto, stimulují je ke komunikaci mezi sebou, učí je uvědomit si svou náležitost k určité skupině. Tím se děti učí navazovat a udržovat sociální vztahy. To, že děti společně sdílejí vyprávěný příběh, je učí brát na vědomí své vrstevníky i ostatní lidi v jejich okolí. Naslouchání příběhům učí děti pracovat spolu.

Rozvoj komunikace pomocí příběhů je též patrný. Pro děti je přirozené chtít vyjádřit své pocity z příběhu a názory na něj. Podle A. Wrighta (Storytelling with children, 1996) by bylo bezcenné učit se cizímu jazyku, kdyby děti nevěděly, jak komunikovat, jak mluvit s ostatními a také jim naslouchat.

Příběhy jsou nejen zábavné a nepomáhají jen ve výuce cizího jazyka, ale jsou i prostředkem k osobnostnímu rozvoji dětí. V knize

Příběhy pomáhají s problémy (1994) se její autoři Bernd Badegruber a Friedrich Pirkl zamýšlejí nad příběhy jako výchovnými prostředky k řešení různých problémů. Podle autorů je vyprávění příběhů nástrojem, který pomáhá ovlivňovat ostatní lidi a příběhy jsou veskrze pedagogickým prostředkem.

Při různých seminářích a rozhovorech s učitelkami z mateřských škol zmínění autoři zjistili, že mnohé z nich řeší různé problémové situace pomocí příběhů. V knize je jako příklad uvedeno několik příběhů, které byly sepsány samotnými učitelkami z mateřských, ale i základních škol. Postavy v nich jsou pohádkové a byly vymyšleny, ale děj těchto příběhů vymyšlen nebyl. Byl inspirován skutečností a konkrétními dětmi. Autorky měly na mysli určité dítě a jeho problém. Některé tyto příběhy nabízejí samotné řešení problému, jiné je zas ponechávají na dítěti samotném.

Často se stalo, že děti, kterým byly příběhy vyprávěny, se v nich samy poznaly, jindy bylo naopak znát, že o příběh nejevily zájem a že je ani nenapadlo, že by se mohlo jednat přímo o ně.

„Někdy, když nechápeme skutečnost, pomáhá nám srovnání se symboly, obrazy. Jakmile jsme se poznali v nějakém obrazu, který jsme vnímali, ovlivňuje naše myšlení a jednání. Cítíme se posílení nebo znejistění, jednáme i nadále jako doposud, ale cítíme nutkání něco změnit.“ (Badegruber, Pirkl 1994: 7)

Pedagožka a terapeutka Else Muellerová používá příběhy v autogenním tréninku. (Autogenní trénink vyvinul německý profesor Johannes Heinrich Schultz na základě zkušeností z hypnózy a orientálních meditativních postupů. Autogenní trénink je postupem koncentrovaného uvolňování napětí a zklidňování. Pokud je prováděn pod odborným dohledem, může se stát velmi účinným pomocníkem při odbourávání stresu a při řešení konfliktních situací, se kterými se musíme v běžném životě vyrovnávat (Mueller 1998: 12)). Ve své knize *Příběhy z měsíční houpačky* (1998) uvádí, že příběhy mají uklidňující vliv na vegetativní nervový systém a také ovlivňují psychosomatické poruchy.

4. 2 Rozvoj poslechu

„Poslechové úkoly jsou extrémně důležité ve třídě začínající s cizím jazykem, protože poskytují bohatý zdroj jazykových informací, ze kterých si děti začínají budovat svou vlastní představu o tom, jak tento jazyk funguje.“ (Philips, 1996: 17)

(Listening tasks are extremely important in the primary language classroom, providing a rich source of language data from which the children begin to build up their own idea of how the language works.)

Poslech je jednou z nezákladnějších dovedností, které potřebujeme ovládat, když se učíme cizímu jazyku. Je velice důležitý a setkáváme se s ním při většině jazykových aktivit. Potřebujeme porozumět slovům, která nám někdo sděluje, je třeba porozumět smyslu sdělovaného a pochopit alespoň základní smysl sdělované myšlenky.

„Je docela jasné, že poslech je dovednost, kterou si děti osvojují jako první, obzvláště když ještě neumí číst.“ (Scott, Ytreberg 1991: 21)

(It is quite clear that listening is the skill that children acquire first, especially if they have not yet learned to read.)

Tyto dvě autorky dále uvádějí, že když se děti začínají učit cizí jazyk, jejich první kontakt s ním probíhá právě formou poslechu, který je pro ně hlavním zdrojem nového jazyka.

Poslechové aktivity jsou při výuce cizího jazyka velmi důležité. Poslech je přirozenou součástí komunikace a v mateřském jazyce za normálních okolností nedělá nikomu problémy. Snad každý by měl ve svém jazyce rozumět tomu, co slyší, identifikovat slova a věty a pochopit význam sdělovaného. To je ale složitější u cizího jazyka, ve kterém dítě nemá ještě tolik zkušeností. Bývá obtížné rozlišit zvuky a hlásky, které třeba ani v rodném jazyce neexistují. Pro posluchače je náročnější analyzovat to, co slyší a porozumět tomu. Poslech v cizím jazyce proto znamená větší zátěž na soustředění dětí, vyžaduje od nich větší pozornost. Vyprávění příběhů silně napomáhá zdokonalování poslechových schopností.

Z tohoto pohledu hrají příběhy významnou roli. Jsou logické, mají určitou výstavbu, čímž se lépe vyvozuje význam. Příběh děti zajímá, baví je, chtějí se dozvědět víc a to je motivuje porozumět. Děti mají zájem na tom, aby se soustředily, aby dávaly pozor, snaží se zachytit co nejvíce z příběhu, porozumět slovům, větám a celkovému významu.

Snad vždy platí, že ten, kdo se učí cizímu jazyku, rozumí více, než by sám byl schopen říci. To tvrdí i Phillipsová (1996), podle níž děti reagují na svůj mateřský jazyk daleko dříve, než začnou mluvit a stejně tak lidé učící se cizímu jazyku mají svou „tichou periodu“. Během této periody, jak uvádí zmíněná autorka, naslouchají jazyku, zvnitřňují si jej a formulují si vlastní gramatiku, přizpůsobují a rozšiřují ji, čím více jsou jazyku dále vystavováni.

Také proto má vyprávění příběhů, nebo obecně poslech, svou důležitou roli. Děti nemusejí být na vysoké úrovni vědomostí v cizím jazyce a přesto si jej mohou užít právě díky poslouchání příběhů. Tento příjemný zážitek, fakt, že rozumí něčemu v cizím jazyce, má blahodárný vliv na jejich sebevědomí a další úspěchy. Motivuje je to dále se učit a porozumět tak čím dál tím lépe a více.

Příběhy slouží jako účinná a pro děti celkem jednoduše přijatelná forma tréninku poslechu. Příběh je zaujme už jen proto, že děti mají rády pohádky a tyto pohádky a různé příběhy jsou pro ně přirozeným zdrojem získávání vědomostí o světě.

Kdo už má nějaké zkušenosti s poslechem, dokáže ve sdělovaném najít i skryté smysly, rozpoznat náladu nebo přístup mluvčího či stupeň formálnosti sdělovaného.

Někteří učitelé si myslí, že práce s poslechem spočívá pouze v tom, že vloží kazetu do přehrávače a pustí ji žákům. Ve skutečnosti poslech vyžaduje daleko více než jen to. Umění poslechu s porozuměním je důležitou jazykovou schopností a jako taková potřebuje, aby jí bylo věnováno maximum.

Existují způsoby, jak práci s poslechem ulehčit. Jsou jimi různé pomůcky, o kterých budu psát v kapitole 7. Také aktivity před, během a po poslechu, kterými se zabývám v kapitole 6. 6, jsou významným ulehčením, ale i podporou a upevněním znalostí nabytých při práci s poslechem (tím i při práci s příběhy).

Práci na poslechu s porozuměním je třeba chápat jako rozvoj, trénink a zdokonalování dovednosti porozumět mluvenému textu v cizím jazyce.

Didaktika cizích jazyků rozlišuje dva různé styly poslechu k porozumění textů. Jsou jimi styl extenzivní a styl intenzivní. Intenzivní styl poslechu je zaměřen na zachycení konkrétní důležité informace obsažené v textu, zatímco styl extenzivní směřuje k pochopení sdělovaného jako celku čili porozumění jeho smyslu. Oba styly lze při práci s příběhy využít podle konkrétních momentálních potřeb učitele.

Cílem vyučování poslechu by mělo být naučit žáky být samostatnými v této aktivitě. Učitelé vyučující angličtinu věří, že jejich žáci ji budou schopni v budoucnosti použít. Někdy se zdá, že je málo příležitostí využít angličtinu jinde než ve škole. Ale dnes je angličtina tak rozšířená, že každý může mít šanci ji použít. Existují písňe s anglickými texty, anglicky mluvené filmy, téměř všude na světě je možno naladit nějakou anglickou rozhlasovou stanicí. Při tom všem se dá maximálně zúžitkovat to, co se žáci naučili tréninkem poslechu.

Poslech je ovšem také úzce spojen i s mluvením a aktivním používáním jazyka. Skutečnost, že děti (pokud možno opakovaně) slyší něco, co vlastně ještě neznají, ale rozumějí tomu, je připravuje na chvíli, kdy se začnou učit danou věc aktivně používat. Už to pro ně nebude něco nového, ale naopak něco, co již mají v povědomí a bude pro ně snazší si učivo upevnit a používat v praxi.

4. 3 Rozvoj mluveného a psaného projevu

4. 3. 1 Rozvoj mluveného projevu

Děti se dokáží ve svém mateřském jazyce vyjadřovat a komunikovat, svůj jazyk používat a vychutnávat si ho a totéž očekávají od angličtiny.

Děti na rozdíl od dospělých mají méně zábran mluvit, když se učí cizí jazyk. Nebojí se tolik chyb, které by mohly udělat a neostýchají se zkoušet mluvit. Když nemohou nalézt správný výraz v angličtině, často podle Scottové a Ytrebergové (1991) používají slova z mateřského jazyka. Důležité je pro ně fakt, že mohou komunikovat bez ohledu na chyby. Děti se rády učí různé básničky či písničky. Ty se dají do příběhů zakomponovat a dále se s nimi dá pracovat.

Když se děti učí mluvit, zpočátku jen napodobují vzory. Aby mohly začít mluvit, potřebují cizí jazyk nejdříve slyšet. Jednoduché příběhy jsou pro ně velmi snadno přijatelnou formou představení nového jazyka.

Pro nácvik mluvení mohou být využity příběhy a hraní rolí (viz. kapitola 6. 3. 4). Mladší děti mohou začít tím, že se naučí krátké dialogy z paměti, starší děti mohou používat složitější věty a příběhy.

Většina dětí nemá mimo školu moc šancí mluvit anglicky a tak by jim měla být k tomu poskytnuta možnost ve škole. Protože děti rády mluví, není důvod, proč jim to upírat. Při práci s příběhy mohou po učiteli opakovat, nebo i samy příběhy vyprávět. To pro ně může být velkým povzbuzením pro další práci s cizím jazykem. Děti motivuje to, že jsou schopny mluvit v cizím jazyce. Tím spíše, když to bude pro něco smysluplného a zábavného, čímž příběhy určitě jsou.

Děti milují příběhy. Když jsou do příběhu nějak zapojeny, je to pro ně zábavná činnost, která je zároveň smysluplná a nenásilná. Je proto dobré, když děti příběhy nejen pasivně přijímají, ale když se i aktivně zapojují, ať už formou aktivit připojených k příběhu nebo přímo do

příběhů samotných. O těchto aktivitách budu podrobněji psát v kapitole 6. 6.

4. 3. 2 Rozvoj psaného projevu

Děti na prvním stupni teprve získávají zkušenosti se psaním ve svém vlastním jazyce. Psaní v cizím jazyce by se tedy mělo pouze omezit na rozumnou míru, ale určitě by nemělo být z výuky vyřazeno.

Zpočátku postačí, když budou děti něco opisovat, protože i opisováním se žáci učí psát.

Jedním ze způsobů použití příběhů v písemných aktivitách je tzv. „jigsaw story“. Toto slovo pochází z angličtiny a mohlo by být přeloženo jako skládačkový příběh. Při této aktivitě dostane každý žák jeden obrázek, který je součástí nějakého příběhu a mají za úkol spolupracovat a napsat podle těchto obrázků příběh. Tato aktivita žáky stimuluje ke psaní a také podporuje učení se spolupracovat.

Příběhy samozřejmě, jako tomu je i ostatních jazykových dovedností, mohou motivovat také ke psaní. Písemné aktivity mohou být zařazeny do činností spojených s příběhem, o kterých pojednám v kapitole 6. 5.

4. 4. Rozvoj čtení

Porozumění čtenému textu je další z dovedností, které si potřebují osvojit lidé, kteří se učí cizí jazyk. Čtení je narozdíl od poslechu více aktivní činností, při četbě je nutno domýšlet si významy, předvídat, co přijde dál.

„Porozumět čtenému textu znamená získat z něj požadovanou informaci co nejefektivněji.“ (Grellet 1991: 3) (Understanding a written text means extracting the required information from it as efficiently as possible.“)

Čtení je po poslechu pro žáky dalším zdrojem nového jazyka. Scoottová a Ytrebergová (1991) uvádějí, že čtení je dovednost, která se nejlépe udržuje, a mnozí lidé jsou schopni číst, i když už nejsou schopni ve stejné míře i daným jazykem mluvit.

Čtení je aktivita, která může být pro žáky velice zábavná a může jim pomáhat získat mnoho zkušeností s cizím jazykem.

Velkou úlohu v cizím jazyce na prvním stupni hraje čtenářská úroveň žáků v jejich mateřském jazyce. Pokud ještě žáci nezvládli obstojně čtení ve svém jazyce, bude jim určitě dělat větší problémy čtení v jazyce cizím. Z toho také vyplývá, že čím vyspělejšími čtenáři jsou žáci v mateřském jazyce, tím menší problémy jim bude dělat zvládnutí čtení v angličtině.

Příběhy mohou být dobrým začátkem v nácviku čtení. Mají svůj děj a smysl a jsou zábavné, proto žákům nebude dělat problémy pochopit, proč by měli číst. Sami se chtějí naučit číst, aby si mohli příběhy číst samostatně.

„Jedna cesta ke čtení s malými dětmi je číst jim nahlas příběhy z obrázkové knihy.“ (Phillips 1996: 51) (One way into reading with very young learners is to read them stories aloud from a picture book.) Když jsou přítom dětem ukazována slova a obrázky, děti začnou přiřazovat zvuky a významy slov k psaným symbolům.

Zpočátku děti při četbě potřebují pomoc učitele, postupně, jak se zdokonalují, mohou číst stále více nezávisle. Je samozřejmé, že zpočátku je třeba zvolit jednoduché a známé příběhy. Když děti příběh znají, je pro ně jednodušší chápat text a domýšlet si významy.

Práce s příběhy poskytuje mnoho možností ke zdokonalení čtenářských dovedností žáků. Ať čte učitel nahlas a žáci současně sledují text, nebo čte nahlas jeden ze žáků, či si žáci čtou potichu pro sebe,

příběhy mohou být pro děti potěšením a udělat ze čtení zábavu, spíše než jen učební činnost a dril.

Hlasité čtení žáků dává učiteli možnost odhalit a opravit nedostatky a také poskytuje žákům možnost konfrontovat své čtenářské schopnosti. Hlasité čtení je jednou z forem čtení, žáci je však v životě pravděpodobně nevyužijí tolik, jako čtení potichu. Hlasité čtení má však ve výuce svůj velký význam. Čtení nahlas má být metodou ve výuce čtení a směřovat k postupnému přestupu na čtení tiché. Žáci, kteří zvládli dovednost čtení, jsou schopni si číst potichu.

Samozřejmostí pro práci se čtením příběhů je dostatek zdrojů, odkud mohou vyučující čerpat. O zdrojích příběhů píše v kapitole 5. 4.

4. 5 Prohlubování slovní zásoby a upevňování gramatiky

Díky příběhům mohou učitelé pracovat s gramatickými jevy, vazbami a slovíčky, které chtějí, aby žáci uměli. Jak už bylo řečeno, v příbězích se mnohdy gramatické jevy, vazby a slova opakují. To dává učitelům jedinečnou možnost na těchto jevech s dětmi zábavnou formou pracovat.

„Dobrá slovní zásoba je velmi důležitá pro porozumění a komunikaci.“ (Cross 1992: 5) (A good store of words is crucial for understanding and communication.) Podle Crosse (1992) je jedním z cílů vyučování cizího jazyka je pomoci žákům získat co nejrozsáhlejší slovní zásobu, naučit je slova používat a znát jejich význam.

Příběhy jsou velkým zdrojem slovní zásoby. Díky příběhům mohou děti poznávat nová slova a také upevňovat slova již známá. Pomocí příběhů mohou být procvičeny určité skupiny slov (jako třeba členové rodiny, názvy zvířat apod.).

Příběhy mohou být vhodným doplňkem učebnic používaných ve výuce. Díky nim lze procvičovat různé okruhy slovní zásoby nebo

gramatické jevy a navazovat tak na běžné učivo z hodin. Když je při hodinách například probírána slovní zásoba týkající se členů rodiny, pohádka *O veliké řepě* se může stát vhodným prostředkem k upevnování nových slovíček. Podobně lze nalézt spoustu příběhů obsahujících různé gramatické jevy a okruhy slovní zásoby.

Děti si vždy rády poslechnou příběhy opakovaně, díky čemuž mají příležitost dané jevy znovu a znovu vstřebávat a nejsou zbytečně zatěžovány pouhým mechanickým opakováním.

Tím, že děti budou rády příběh samy vyprávět, pokud jim k tomu bude dána možnost, budou mít výbornou příležitost se tyto gramatické jevy či slovíčka naučit samy používat.

Ne vždy, když učitel potřebuje probrat určitou skupinu slovíček nebo nějaké gramatické jevy, bude mít k dispozici příběh, který by tyto potřebné jevy obsahoval. Nic však nebrání tomu, a není na tom nic složitého, si takový příběh sám podle svých potřeb vymyslet.

4. 6 Mezipředmětové vztahy

Příběhy jsou vhodné také z dalšího důvodu. Tím je možné úzké propojení s ostatními předměty. Příběhy nejsou jenom zdrojem jazykových dovedností, ale také velkým zdrojem vědomostí a informací hodících se do jiných předmětů. Takže i výuka angličtiny může pomáhat při zdokonalování se v dalších oborech.

Zvláště na prvním stupni si děti mohou upevňovat různé vědomosti nebo dokonce získávat nové poznatky obsažené v příbězích. Různé příběhy vyprávějí dětem o přírodě, o životě zvířat a rostlin, o všelijakých místech na světě i v jejich okolí, skrze příběhy se děti seznamují s jinými kulturami a místními zvyky, také s historií i současností lidstva.

Příběhy jsou dětmi vždy oblíbené a faktické texty jsou výborným způsobem k propojení angličtiny s jinými vyučovacími předměty, jak píše Phillipsová (1996).

Příběhy mohou dále být východiskem pro různé aktivity v ostatních předmětech. Při hudební výchově mohou děti zpívat písničky, které patří k příběhu nebo písničky které se týkají tématu daného příběhu. Při hodinách slohu mohou vymýšlet k příběhu alternativní zakončení nebo příběhy všelijak obměňovat. Ve výtvarné výchově lze malovat obrázky, při pracovní výchově vyrábět například loutky nebo kulisy. Možnost nacvičení rolí a hereckého ztvárnění dětmi se přímo nabízí.

Z hlediska mezipředmětových vztahů je vhodná kniha *The storytelling handbook for primary teachers* od autorek Gail Ellis a Jean Brewster. Kniha je koncipována přímo pro výuku angličtiny dětí na prvním stupni. Je sestavena tak, aby napomáhala učitelům při výuce. Přiložená audiokazeta obsahuje příběhy namluvené rodilými mluvčími, vybrané účelně tak, aby obsahovaly slovní zásobu a gramatické jevy vhodné pro výuku angličtiny na prvním stupni. Dále obsahuje spoustu aktivit, které se dají použít při práci s danými příběhy.

Ellis a Brewster v této knize uvádějí, že pečlivě vybrané příběhy a činnosti spojené s nimi mohou být použity k propojení s jinými předměty a zároveň nabízejí několik příkladů:

Matematika – určování času, čísla, počítání a množství, měření aj.

Přírodní vědy – životní cykly živočichů, názvy zvířat a rostlin, vesmír aj.

Historie – porozumění chronologii, pravěká zvířata, ...

Zeměpis (vlastivěda) – poznávání svého okolí, používání map, počasí a klima, poznávání různých kultur atd.

Výtvarná výchova, pracovní výchova – kreslení, malování, výroba masek, loutek apod.

Hudební výchova, dramatická výchova – Zpívání písniček, hra na nástroj, dramatizace, ...

5 Výběr knih s příběhy, zdroje příběhů

Podle Camerona (2001) by příběh vhodný pro výuku měl mít zajímavé postavy, jasnou i překvapivou zápletku a napínavý děj. Příběh musí děti zaujmout.

Příběh, který učitel použije ve své výuce, musí mít několik znaků. Jak již bylo řečeno, musí být pro děti zajímavý. Důležité je, aby vybraný příběh bavil nejen děti, ale i učitele, který jej vypráví, neboť jen tak jej může přesvědčivě podat. Příběh musí být vhodný k dané příležitosti, musí se vztahovat k dalším činnostem, které má učitel v plánu s dětmi dělat. Příběh by měl být vhodný pro danou věkovou kategorii. Důležité je však vědět, že děti mnohdy zaujme příběh, který by jim ve vlastním jazyce připadal příliš jednoduchý a dětinský.

Existují dva hlavní faktory důležité pro výběr příběhu. Prvním je jazykové hledisko a tím druhým je hledisko pedagogicko-psychologické.

5. 1 Jazykové hledisko

Úroveň a styl použitého jazyka jsou při výběru příběhů velmi důležité. Nesmí být použito pro žáky ani příliš jednoduchého, ani příliš složitého jazyka. V některých příbězích lze použít jazyk na takové úrovni, kterou již děti zvládají. Takové příběhy slouží hlavně k opakování. V jiných příbězích se může vyskytovat jazyk o něco složitější, než je úroveň žáků. Příběh však nesmí být pro děti nesrozumitelný. Tyto příběhy zas uvádějí nové učivo, připravují na novou látku.

Již bylo řečeno, že děti, když se učí cizí jazyk, obvykle rozumí více, než by samy dovedly říct. Proto je vhodné při vyprávění příběhů používat úroveň jazyka o něco vyšší, než je úroveň znalosti dětí. Taková úroveň

jazyka děti přiměje soustředit se na nové věci a může jim přinést něco nového, pomůže jim dále se rozvíjet nebo je připraví na nové učivo.

Děti jsou velmi vnímavé a někdy je až překvapivé, jak jsou schopny porozumět. Již po prvním půl roce výuky je možno bez obav z neúspěchu dětem vyprávět nebo zahrát (samozřejmě vhodně upravený) příběh tak, že mu porozumějí a vychutnají si jej.

Není třeba se zbytečně obávat, že určitý příběh bude pro děti příliš složitý. Na druhou stranu je však třeba najít rozumnou mez, kdy děti příběhu ještě dostatečně rozumí a současně jim to může přinést něco nového. Úrovní použité angličtiny se budu více zabývat v kapitole 6. 5.

Základem většiny příběhů je opakování slov a frází. Na to by měli učitelé při výběru přihlídnout a rozhodnout, který příběh je v dané situaci vhodný, který příběh obsahuje slovní zásobu nebo fráze potřebné pro jejich výuku.

Cameron (2001) uvádí, že je důležitá také rovnováha mezi použitím řeči vypravěče a použitím přímé řeči. Přímá řeč prý napomáhá učení frází, zatímco v řeči vypravěče se opakují modely pro používání jazyka.

5. 2 Pedagogicko-psychologické hledisko

Zvolené příběhy by měly mít kromě funkce jazykové a zábavné také funkci výchovnou. Díky příběhům mohou děti získávat pozitivní pohled na svět, na jiné kultury i pozitivní přístup samy k sobě. Příběhy mohou rozšířit jejich vědomosti o světě.

Pozornost by měla být věnována i hodnotám a postojům obsaženým v příbězích. Nebylo by asi vhodné vyprávět dětem příběh, kde jsou omezována práva žen nebo lidí odlišné barvy pleti či příběh, kde je ubližováno zvířatům nebo dětem. Pokud je podobný příběh použit, je nutno dětem vysvětlit, že takové špatné chování je nepřijatelné a děti by

měly být poučeny jak se v podobných situacích správně chovat a jak si k daným problémům vytvořit vlastní postoj.

Jednou z výhod příběhů je rozvoj představivosti. Zvolené příběhy by měly budovat dětskou představivost. Měly by vzbudit v dětech zvědavost a tím je i přimět, aby se chtěly angličtinu dále učit, vytvořit si k ní dobrý vztah, dozvědět se něco víc o angličtině a anglické kultuře. Příběh by měl o anglické kultuře a životě v anglickém prostředí něco napovědět.

Příběh by měl být pro děti nejen zábavný, ale i zapamatovatelný. Opakování příběhu, a tím i opakování frází a slovní zásoby, pomáhá zdokonalovat paměť, povzbuzuje děti k tomu, aby se přidaly, čímž se zlepšuje i jejich sebevědomí.

5. 3 Zdroje příběhů

Autentické příběhy

V 80. letech byly ve Velké Británii k výuce čtení používány takzvané „real books“ tedy autentické knihy neupravené pro dětského čtenáře. Takovéto knihy jsou však málokdy vhodné pro děti nebo studenty, kteří se učí angličtinu jako druhý jazyk. Protože tyto knihy nebyly napsány s ohledem na potřeby, schopnosti nebo dovednosti lidí učících se cizí jazyk.

Autentické knihy mohou být čteny až pokročilejšími studenty a v našem případě, tedy na prvním stupni základní školy, tudíž nemají téměř žádné využití. Učitelé je mohou použít jako ukázkou autentického jazyka, ale děti by s nimi nemohly pracovat. Vyučující také mohou z těchto knih čerpat pro svou práci. Pokud by autentické příběhy chtěli použít, museli by je upravit podle vědomostí a schopností konkrétní třídy. Pak už by se samozřejmě nejednalo o autentické příběhy, ale o příběhy upravené.

Upravené příběhy

Dnes jsou více využívány knihy, které byly napsány přímo za účelem výuky čtení či výuky angličtiny jako cizího jazyka. Tyto knihy jsou v angličtině nazývány *readers* či *easy readers*. Byly upraveny pro dětské čtenáře, respektive pro čtenáře, kteří jsou na různých jazykových úrovních. Tyto knihy nemají sice takovou uměleckou kvalitu jako autentické knihy, ale jsou pro výuku vhodnější.

V současnosti je k dispozici mnoho sérií těchto upravených příběhů vydávaných mnohými nakladatelstvími a může být dobrým nápadem založit si třídní knihovničku s těmito knihami.

Každý učitel má tedy na výběr několik možností, kde čerpat příběhy, které při výuce použije. Může se rozhodnout, zda přistoupí k autentickým příběhům, které ale bývají pro děti složité, nebo sáhne-li po upravených příbězích.

Vlastní příběhy

Další možností je vlastní tvorba. Učitel může použít své příběhy nebo známé příběhy z vlastního prostředí, které ovšem musí sám přeložit do angličtiny, protože některé z nich nemusí v cizím jazyce existovat.

Příběhy, které si učitelé sami vymyslí, mají velikou výhodu v tom, že mohou být vytvořeny přímo podle potřeb konkrétní třídy. Učitel, který příběh vytváří, zná své žáky, má přehled o jejich vědomostech a schopnostech.

Může se stát, že některé převzaté příběhy budou pro danou třídu moc složité a bude proto třeba je upravit podle konkrétních potřeb učitele a úrovně žáků. Více o adaptaci příběhů zmíním v kapitole 6. 5.

5. 4 Konkrétní zdroje příběhů

Jak jsem uvedl výše, v současnosti jsou často používány upravené příběhy vydávané jako takzvané *readers*. Mnohá nakladatelství vydávají edice zaměřené na tyto knihy. Ke knihám často bývají k dispozici audiokazety, které byly namluveny rodilými mluvčími. Některé z těchto edicí zde představím:

MacMillan publishers

Edice *Ranger readers*: obsahuje krátké jednoduché příběhy. Na konci knihy jsou vždy uvedena tématická slovíčka a otázky o porozumění příběhu. Ke knihám jsou k dispozici audio kazety

Edice *Children's readers*: obsahuje zjednodušené příběhy pomáhající upevňovat slovní zásobu a gramatiku.

Ladybird books

Edice *Ladybird classics*: obsahuje upravené klasické příběhy. K dispozici je také audiokazeta.

Edice *Favourite tales*: obsahuje upravené klasické anglické pohádky na několika úrovních, je bohatě ilustrovaná, k dispozici je také audiokazeta.

BBC English (Londýn)

Edice *Muzzy readers*: je speciálně napsaná a ilustrovaná série určená k upevnění a rozšíření jazyka vyučovaného v pořadu *Muzzy in Gondoland*. K dispozici je také audiokazeta.

Oxford university press (Oxford)

Edice *Oxford bookworms Library*: na konci každé knihy je glosář, kde jsou anglicky vysvětlena slovíčka. Také jsou uvedeny návrhy aktivit

spojených s příběhem. K dispozici je i audiokazeta. Tato edice je vhodná pro spíše pokročilejší žáky.

Edice *Classic tales*: obsahuje příběhy pozorně sepsané na několika úrovních určené pro výuku angličtiny. Knihy jsou bohatě ilustrované a jsou doplněny o otázky a hádanky týkající se příběhů. K dispozici je také audiokazeta.

Heinemann (Oxford)

Edice *Guided readers*: Tato série obsahuje zjednodušené příběhy na pěti úrovních. Ke každé kapitole jsou na konci knihy otázky týkající se porozumění.

La Spiga languages (Milán)

Edice *Very easy readers* a *First readers*: obsahuje knihy aktivit s příběhy, kdy ke každé části příběhu je na protější straně uvedeno několik aktivit. K některým slovům jsou připojeny obrázky usnadňující jejich porozumění. K dispozici je také audiokazeta.

Longman

Skupina Penguin books (pobočky po celém světě)

Puffin books edice *Read alone*: obsahuje zjednodušené příběhy na několika úrovních, k dispozici je také audiokazeta.

Penguin readers edice *Rainbow readers*: je doplňkem k učebnicím *Pathway*. K dispozici jsou videokazety.

Edice *Young readers*: je vydávána ve spolupráci s univerzitou v Cambridge. Obsahuje zjednodušené příběhy které mají podpořit děti učící se anglicky.

Harper Collins publishers (Londýn)

Edice *Bremby hedge books*: K příběhům jsou k dispozici audiokazety. Na první straně kazety je příběh doprovázený zvukovými

efekty, na druhé pak bez efektů určený pro současné čtení (Když mají děti otočit stránku, ozve se jako nápověda pípnutí).

Edice *Little grey rabbit tape library*: Jednoduché příběhy, k nimž je k dispozici také audiokazeta.

Phoenix ELT (Hampstead)

Edice *Bookshelf series*: obsahuje příběhy na čtyřech úrovních speciálně napsané tak, aby poskytly autentické čtení. Ke každé kapitole jsou přidána cvičení, na konci knihy je glosář, kde jsou anglicky vysvětlena některá slova.

Také učebnice angličtiny pro první stupeň obsahují příběhy, které jsou v nich uvedeny ve formě comicsu (například *Chatterbox* nebo *Chit – Chat*). Přímo na příběhy jsou také zaměřeny některé učebnice jako *Mini Magic* od nakladatelství MacMillan nebo *Pathway* od nakladatelství Longman.

6 Prezentace příběhů a práce s nimi

6. 1 Organizace práce s příběhy

Aby mohla práce s příběhy dobře fungovat, musí mít svůj systém organizace a měla by existovat určitá pravidla. Je dobré, když jsou určena jasná pravidla, která říkají, co je vhodné a co nevhodné, co je od žáků očekáváno. Učitelé potřebují mít kontrolu nad třídou, aby měli dostatečný prostor a klid pro prezentaci příběhu.

Nejprve je nutné získat si pozornost žáků. K tomu mohou sloužit různé domluvené signály jako například zvednutá ruka, tlesknutí apod. Žáci by měli vědět, že jejich vyučující nebude pokračovat, dokud nebude úplný klid.

Důležité je i udržení klidu během prezentace příběhu (pokud učitel nevyžaduje od žáků něco jiného). Není třeba zvyšovat hlas, když jsou žáci příliš hluční. Když bude učitel mluvit potichu, žáci se tomu budou muset přizpůsobit a nehlučet.

Je dobré, když jsou děti při příbězích uvolněné, lépe se jim potom soustředí. Existují mnohé relaxační aktivity. Žáci se mohou uvolnit například při relaxační hudbě, když mají zavřené oči a zhluboka dýchají.

Pro vyučující je dobré, když jsou předem seznámeni s pomůckami, které hodlají používat. Měli by vědět například jak spouštět video či audio přehrávač, dále by měli vědět, jak pracovat se zpětným projektoem nebo promítačkou nebo jinými přístroji. Také by si měli zjistit, co dělat, když by se nějaká z pomůcek porouchala.

Když budou mít učitelé vše předem připraveno, jejich vystoupení bude profesionálnější, nebudou se muset s ničím zdržovat a snadněji udrží pozornost žáků.

6. 2 Atmosféra ve třídě

Děti velice dobře reagují na příjemné prostředí. To platí i při prezentaci příběhů. Je proto dobré, když učitel navodí ve třídě pěknou atmosféru. Příjemná atmosféra děti pozitivně naladí, uvolní je a umožní jim lépe se na příběh soustředit. Jak říkají Scottová a Ytrebergová (1991), když se budou děti cítit pohodlně a uvolněně, budou více otevřeny tomu, co poslouchají a budou mít z příběhu daleko více užitku.

Existuje mnoho způsobů, jakými lze navodit atmosféru ve třídě. Tyto způsoby mohou být velmi jednoduché a zároveň účinné. Při práci s příběhy ve výuce dobře funguje, když existují určité zvyky či rutiny. Protože děti potřebují mít pravidla, určité rutiny jim také mohou usnadnit organizaci práce při používání příběhů ve výuce.

Vyučující si spolu se žáky mohou najít způsob, jak začínat příběh. Toto se stane jasným znamením pro děti, že nastal čas na příběh. Učitelé mohou mít zvoneček nebo rolničku a vždy před příběhem i po jeho konci zazvonit. Vyučující (nebo i děti) si mohou na dobu příběhu nasadit „kouzelný klobouk“ nebo používat jiné pomůcky (magická hůlka apod.), které navodí kouzelnou pohádkovou atmosféru. Fantazii se meze nekladou a je na učitelích, co si vymyslí. Dále může být ve třídě maňásek nebo loutka, kteří budou učitelům „pomáhat“ při vyprávění příběhů.

Důležitým faktorem pro uvolnění jsou také fyzické podmínky ve třídě. V nevyvětrané tmavé třídě může být žákům složité soustředit se na příběhy a vychutnávat si je. Na druhou stranu třída může být zatemněna i záměrně pro navození zvláštní atmosféry (to samozřejmě nebude vhodné v případě, kdy je třeba, aby žáci současně sledovali příběh v textu nebo potřebovali dobře vidět na pomůcky).

Také rozložení celé třídy může hrát svou roli. Příběhy se mohou stát méně formální formou výuky a tak pro žáky příjemněji přijatelné, když nezůstanou sedět v lavicích jako obvykle. Děti si mohou lépe vychutnat příběh, když během něj například sedí v kroužku. Pokud je možnost,

můžou se děti přesunout do zadní části třídy na koberec nebo sedět na polštářcích. Všichni žáci by však měli při alternativních rozloženích třídy mít možnost dobře vidět i slyšet vše, co potřebují. Rozložení třídy a to, jak a kde žáci sedí, záleží na potřebách konkrétního učitele v závislosti na tom, jaké má v plánu aktivity spojené s příběhem.

Velkou roli při prezentaci příběhů mají pomůcky, které mohou velice pomoci k navození atmosféry či porozumění příběhům. Více o pomůckách píše v kapitole 7.

Každý učitel si jistě se svými žáky najde mnoho způsobů, jak vytvořit ve třídě atmosféru pro vyprávění příběhů.

6. 3 Jazyk použitý v příbězích a při práci s nimi

Prezentované příběhy musí být dost jednoduché na to, aby jim děti rozuměly a jazyk použitý v příběhu by měl být v rámci jejich schopností. Zároveň ale by měl být pro ně výzvou, povzbuzením k práci tak, aby byly na konci spokojeny se svým výkonem a měly pocit, že něco dokázaly nebo se něčemu novému naučily.

Úroveň použitého jazyka by měla být vždy o něco vyšší, než je současná úroveň žáků. V takovém případě bude příběh pro žáky opravdu přínosem. Budou moci příběhu rozumět a zároveň budou vystaveny něčemu novému. Tím, že z kontextu porozumí tomu, o co se jedná, mohou se tyto nové věci naučit. Protože na to přišly samy, budou cítit větší pocit uspokojení nad tím, že to dokázaly bez pomoci. Díky tomu si danou látku mohou lépe zapamatovat.

Je otázkou, jaký jazyk zvolit pro pokyny a organizaci činností spojených s příběhem. Zda zvolí mateřský nebo cizí jazyk, je na každém vyučujícím. V poslední době narůstá trend v používání vyučovaného cizího jazyka v co největší možné míře. To dětem umožňuje být co

nejvíce a co nejčastěji v kontaktu s jazykem, který se učí a zažít si jej na vlastní kůži.

Složitější pokyny bude vhodnější říci v mateřském jazyce pro lepší organizaci práce s příběhy a lepší srozumitelnost. Přílišné používání cizího jazyka někdy může totiž vést k tomu, že děti nebudou rozumět tomu, co se po nich chce a budou tímto frustrovány. Pokud by děti neměly rozumět pokynům daným učitelem, je lepší použít mateřský jazyk.

Je proto dobré když učitelé ve svých třídách používají určité rutiny a příkazy, které jsou dětem známé a děti jsou na ně již zvyklé. V takovém případě nic nebrání tomu, aby děti přijímaly pokyny v cizím jazyce. Toto dává dětem možnost v jazyce, kterému se učí, komunikovat. Žáci zároveň zjišťují, že učení se tomuto jazyku má skutečně smysl, že jej mohou použít a že se jej neučí jen proto, aby pouze vyplňovaly cvičení z učebnic a učily se nazpaměť slovíčka.

6. 4 Způsoby a techniky prezentace příběhů

Pro prezentaci příběhů je několik možností, ze kterých učitel může čerpat. Buď může příběh prostě předčítat, nebo se jej naučit nazpaměť a vyprávět živě. Dalšími možnostmi jsou audio či video nahrávky. Také mohou s příběhem pracovat přímo žáci, ať už jej čtou, nebo si rozdělí role a hrají příběh jako divadlo.

6. 4. 1 Předčítání

Výhodou předčítání je, že neklade na vyučující příliš velké nároky. Vyučující se nemusí příběh učit z paměti. Jen je třeba, aby se s příběhem, než jej bude dětem číst, předem seznámil. Pokud bude učitel text předem znát, jeho vystupování může být jasnější, srozumitelnější a

sebevědomější. Další výhodou je, že žáci mohou současně předčítaný text sledovat.

Předčítání však neposkytuje učiteli tolik možností jako vyprávění z paměti. To, že příběh čte z knihy, může omezovat četnost očního kontaktu s posluchači. Protože se potřebuje soustředit na text, nemůže ve větší míře vizuálně kontrolovat třídu, sledovat výrazy a reakce dětí. Fakt, že učitel potřebuje držet knihu mu ubírá na četnosti využití gest a pohybů, které bývají často dětem velmi nápomocny v porozumění příběhu.

Předčítání nemusí být nutně prováděno pouze učitelem. Pokud mají k dispozici texty, mohou se ve čtení střídat i sami žáci a tím si procvičovat dovednost čtení.

6. 4. 2 Přednes z paměti

Pokud mají mít příběhy úspěch, bude lepší, když je bude učitel spíše vyprávět z paměti, než jen číst.

Podle Morgana a Rinvolucrího (1991) mají téměř všichni učitelé v sobě skrytý talent pro vyprávění příběhů. Titíž také tvrdí, že i když učitel není rodilý mluvčí, jeho živé vyprávění může mít větší význam než příběh puštěný z pásky.

Nejlepším způsobem, jak se zdokonalovat ve vyprávění příběhů, je získat co nejvíce zkušeností vyprávěním samotným. Dobré i špatné zkušenosti mohou pomoci vypravěči zjistit, co je dobré při vyprávění použít, nebo naopak čeho je třeba se vyvarovat. Tyto zkušenosti se samozřejmě dají nabýt praxí. Tím, jak příběhy často vyprávíme, se postupně zdokonalujeme a získáváme v této činnosti jistotu.

Několik rad, jak předvést při prezentaci příběhu co nejlepší výkon, nabízí Phillipsová (1996). Při vyprávění příběhů je vhodné používat výrazy obličeje a gesta. Vyučujícím může pomoci si toto natrénovat před zrcadlem. Příběh se snáze vypráví, když máme připravenou kostru a

hlavní body příběhu, kterých se můžeme držet. Je také dobré, když si příběh vyzkoušíme vyprávět nanečisto, ať už pro sebe, před kolegou či známým. Udržování očního kontaktu s posluchači by mělo být samozřejmostí. Příběhu také nemůže uškodit, když nikam nespícháme a příběh si sami vychutnáváme.

Když se vyučující na prezentaci příběhu předem dobře připraví a vyzkouší si předvádění různých významů (jako opírání se o hůl, pití atd.), mohou tak pomoci žákům lépe rozumět.

Na rozdíl od předčítání nebo nahrávek při mluveném projevu se nelze k vyřčeným věcem vrátit zpět a znovu je přesně stejně opakovat. Děti se nemohou vrátit k tomu, čemu nerozuměly a znovu si to přečíst či poslechnout. Je tedy nutné při přednesu mluvit jasně a zřetelně. Není třeba vyprávět příběhy bez přestávky od začátku až dokonce, což tvrdí Scottová a Ytrebergová (1991). Dětem pomáhá, když vyučující dělají pauzy a věci často opakují.

Když učitel prezentuje příběhy osobně, může svůj projev upravovat v závislosti na reakcích žáků. Když vidí, že žáci nerozumí, může zpomalit, upravit jazyk nebo opakovat častěji složitější věci.

Mluvené slovo často bývá doprovázeno nejazykovými prostředky, které napovídají jeho význam. Při živé prezentaci mají žáci možnost sledovat učitelova gesta a pohyby, mimiku i pohyby jeho úst, což se pro ně může stát významnou pomocí v porozumění příběhu.

Živé vyprávění z paměti poskytuje jakousi autenticitu, žáci mohou příběh lépe prožívat, protože vypravěče vidí před sebou a oni se nemusí soustředit na zachycení smyslu příběhu z nahrávky, která je více neosobní.

Při prezentaci příběhu je důležitá osoba vypravěče. Ten by měl umět získat pozornost posluchačů a během prezentace si ji i udržet. Čím lepším vypravěčem se vyučující stane, tím větší budou odezvy ze strany žáků, příběhy pro ně budou příjemnější a mohou jim přinášet více užitku.

6. 4. 3 Audio a video nahrávky

V dnešní době je již běžné, že při vyučování mohou být používány audio a video nahrávky. Nahrávky mohou dětem zprostředkovat zážitek z naslouchání rodilým mluvčím a kontakt s autentickým jazykem. Díky nahrávkám se děti mohou setkat s různými hlasy a přízvuky. Nahrávky mohou být kdykoli učitelem zastaveny a přetočeny zpět či dopředu, jakkoli to bude třeba. Děti mohou také s nahrávkami pracovat i samy. Výhodou nahrávek tedy je, že mohou být použity kdykoli, třeba i doma. Děti nejsou odkázány jen na učitele a mohou se věnovat poslechu i mimo školu.

Nahrávky mají ovšem i své nevýhody. Záznamy bývají někdy nekvalitní či poškozené, což může žákům značně ztížit porozumění textu. Audio nahrávky rovněž neposkytují vizuální kontakt s mluvčím a děti nemohou sledovat jejich artikulaci a řeč těla. Také nemohou vidět vztahy mezi jednotlivými postavami nebo prostředím, ve kterém se text odehrává.

V tomto směru je vhodnější video. Na druhou stranu audio nahrávky jsou přístupnější než video nahrávky a učitelé mají častěji k dispozici audio přehrávače než videa a televize.

Nahrávky mají spoustu výhod, i když podle Rixonové (1991) je třeba pamatovat také na to, že děti a studenti učící se cizí jazyk mohou čerpat i z živého naslouchání učiteli nebo sobě navzájem.

Ve vyučování je třeba nalézt rovnováhu v používání obojího – živého poslechu i poslechu nahrávek. Živý poslech není možno přesně stejně opakovat tak, jak je to možné u nahrávek. Naopak výhodou živého poslechu je možnost interakce mezi mluvčím a naslouchajícími. Učitel může sledovat, jak žáci reagují, poznat, zda porozuměli nebo naopak neporozuměli a může svůj přednes upravit podle jejich potřeb. Také žáci mají možnost sledovat učitele a mají na pomoc vizuální pomůcky, jakými jsou gesta jejich učitele, a také mohou sledovat pohyby jeho úst, což jim může výrazně napomoci k porozumění.

6. 4. 4 Hraní rolí, drama

Tento způsob práce s příběhy je u dětí, obzvláště u těch menších, velice oblíbený. Děti potřebují pohyb, o který samozřejmě ve hraných příbězích není nouze.

Dramatizace a hraní rolí dává dětem možnost cvičit se v jazyce a komunikaci. Podle Phillipsové (1999) mohou děti používat drama i s velice omezenými jazykovými prostředky, neboť si mohou vypomáhat neverbální komunikací (pohyby těla, mimikou aj.).

Hraní rolí děti motivuje, protože před sebou mají jasný cíl – nacvičení představení. Během dramatizace mohou děti utéct z obyčejného života a jeho běžných starostí a stát se na chvíli někým jiným, což může pomoci i jinak plachým a stydlivým dětem.

Hraní rolí je součástí dětského vývoje. Už jako malé ve věku asi tří let se děti vžívají do určitých rolí. Hrají si na dospělé, na návštěvu doktora, na nakupování apod. Tato přirozená touha na něco si hrát může být využita při vyučování cizího jazyka.

Velkou výhodou hraní rolí je fakt, že na příběhu mohou společně pracovat děti, které jsou na různé jazykové úrovni.

Další výhodou je, že dramatizace zahrnuje všechny smysly a tak může přitahovat všechny děti. Jak píše Phillipsová (1999) některým dětem více vyhovuje přijímat a zpracovávat informace poslechem, jiným vizuálně a některým zase při pohybu. Toto všechno hraní rolí obsahuje a tak si každý může vybrat to své.

Hraní příběhů je zábava a děti se rády tímto způsobem budou učit angličtinu a zároveň se odreagují od běžných učebních činností.

6. 5 Adaptace příběhů pro potřeby konkrétní třídy

Některé originální příběhy jsou pro děti příliš složité a žáci by z nich nic neměli. Takovéto příběhy, pokud je učitelé chtějí použít, musejí být upraveny s přihlédnutím k dovednostem a zkušenostem konkrétní třídy. Většinu příběhů lze upravit a zjednodušit tak, aby jim děti porozuměly a zároveň zůstal zachován děj a smysl těchto příběhů.

Při adaptaci příběhů mohou pomoci některé rady autorky Ellis a Brewster (1991). V příbězích je možno zkracovat věty, zjednodušovat gramatiku nebo nahrazovat složitá slova za slova pro děti jednodušší. (Jak ale výše jmenované autorky uvádějí, jsou určité znaky příběhu, které je nutno zachovat. Příběhy mohou podle nich ztratit na svém kouzlu, když je zjednodušíme příliš, přijdou tím o svou autenticitu. Zároveň pokud zjednodušíme příběh málo, zůstane moc složitý a děti budou mít problémy mu porozumět.) Příliš dlouhá souvětí lze rozdělit na několik jednoduchých vět. V některých příbězích může být pro vyjádření téže věci použito několika různých struktur a stojí za uvážení, zda by nebylo dobré nahradit je pouze jednou z nich. Je možné zredukovat použití různých časů a používat pouze čas přítomný, který je žákům nejbližší. Řeč vypravěče mohou učitelé nahradit přímou řečí postav. V některých příbězích lze vypustit jejich části nebo dokonce postavy, pokud nejsou v daném příběhu nezbytné (obzvláště když se jedná o příběh dětem známý, nemusí tyto chybějící části v celkovém výsledku chybět).

Zde je ukázka úpravy příběhu na příkladu pohádky *O červené Karkulce*. Uvedu vždy část příběhu ze série *Classic tales* od vydavatelství Oxford university press, následovat bude upravená verze.

Originál: „This is the story of a little girl, her grandma and a big bad wolf. The little girl lived in a little white house. The house was in a village and the village was near a forest.“ (Argeno 1997: 2)

Upravená verze: This is Little Red Riding Hood. She lives in a little white house. This house is near a forest.

Originál: „One day her mother said, ‘Little Red Riding Hood, Your grandma is ill. Go to her house and take her this basket of bread and butter.’“ (Argeno 1997: 4)

Upravená verze: The mother says: „Your grandma is ill. Take her this bread and butter.“ And she puts the bread and butter into a basket.“

Originál: „ She walked very quickly. She did not stop to play. But soon after, she saw ... a wolf!“ (Argeno 1997: 4)

Upravená verze: She walks in the forest. She doesn't stop. And now... Who is this? A wolf!

Podobným způsobem lze pokračovat dále. Míra úprav příběhu je na každém učiteli a záleží jen na něm, jak srozumitelný příběh pro děti bude.

6. 6 Aktivity spojené s příběhem

Efekt příběhů lze zvýšit, když se učitelé neomezí jen na pouhé převyprávění příběhu a do výuky zařadí ještě přídatné aktivity vázající se na příběh. Existují tři druhy takovýchto aktivit. Aktivity předcházející samotnému příběhu, dále aktivity použité během příběhu a aktivity následující po skončení příběhu.

Tyto aktivity mohou být prováděny v mateřském jazyce i v angličtině. Vždy záleží na úrovni jazyka konkrétních žáků.

V aktivitách spojených s příběhem lze pokračovat i v ostatních předmětech a ne jen v angličtině (výroba loutek, kreslení, vytváření knihy, zpěv aj. – viz kapitola 4. 6).

6. 6. 1 Aktivity předcházející příběhům

Aktivity, které jsou používány před příběhy, slouží k tomu, aby žáky připravily na příběh samotný. Připravují žáky nejen psychicky, ale pomáhají uvést děti do tématu a také je připravují na slovní zásobu či gramatické jevy, které jsou v příběhu použity. Tyto aktivity rovněž vyvolávají v dětech zvědavost a zájem o to, co bude následovat.

Nejprve je třeba seznámit žáky s novými slovy, která se v příběhu objeví. Nová slovíčka mohou být prezentována pomocí obrázků, reálných objektů, učitelé je mohou pantomimicky předvést nebo prostě jen přeložit (to může být někdy nejrychlejším způsobem). Někdy zase bude lepší, když budou nová slova pochopena až z kontextu příběhu.

Když jsou slova nová, žáci se je - kromě toho, že se je naučí - potřebují také naučit používat. Toho mohou dosáhnout například tím, že je budou přiřazovat k obrázkům, sami je kreslit nebo si mohou vyrábět obrázkový slovníček.

Na obsah příběhu je možné děti připravit domýšlením. Když jim vyučující ukáže obal knihy nebo obrázky z příběhu, mohou děti přemýšlet, o čem asi tento příběh bude. Vyučující může oznámit, že následující příběh žáci znají z mateřského jazyka a oni budou mít za úkol vymýšlet anglická slova, která by se v příběhu mohla objevit. Děti si mohou domýšlet děj podle několika slov z příběhu napsaných na tabuli.

Další možností přípravy na příběh je, že děti nejdříve tento příběh převedou ve svém jazyce. Mohou si také povídat o tématu tohoto příběhu, říkat všechno, co o něm ví a vyprávět vlastní zkušenosti s tímto tématem.

6. 6. 2 Aktivity během příběhů

Aktivity použité během příběhu by měly udržovat pozornost žáků, motivovat je k dalšímu poslechu, napomáhat porozumění příběhu a upřesňovat významy některých jevů.

Nejlepší aktivitou během příběhu často bývá samotný poslech. Také je třeba zvážit, zda by neměly být tyto aktivity zařazeny až do opakovaného poslechu příběhu. Tím by byla žákům poskytnuta příležitost si příběh napoprvé v klidu vyslechnout a soustředit se na něj.

Učitelé mohou dělat pauzy a ptát se, co podle dětí přijde dál, ptát se jich, co si o příběhu myslí, jak se jim zatím líbí, mohou nechat děti zavřít oči a představit si, co vidí, slyší nebo cítí. Mohou se ptát žáků, co by doplnili nebo změnili či co by dělali oni na místě postav z příběhu.

Je důležité dát žákům možnost ukázat porozumění. Toho může být docíleno tím, že děti budou pantomimicky předvádět, co slyší. Nebo také pomocí určitých slov, která žáci dostali předem před příběhem a každý, když toto slovo uslyší, má vyskočit nebo zvednout ruku. Když nebudou sousedé v lavicích předem vědět, jaké slovo bylo přiřazeno tomu druhému, mohou je potom hádat.

Děti mohou být zapojeny do příběhu tím že dostanou za úkol opakovat některé věty, nebo například dělat zvuky jako vítr, klepání apod. Učitel může některá slova vypustit a chtít po dětech, aby je doplnily. Pokud žáci znají příběh ze svého jazyka, učitelé mohou záměrně měnit některé informace a děti, pokaždé když toto zjistí, mají za úkol zareagovat.

6. 6. 3 Aktivity následující po příbězích

Hlavním úkolem aktivit, které následují po příbězích, je zjistit míru porozumění a upevnit nové vědomosti.

Zda žáci příběhu rozuměli, mohou učitelé zjistit pomocí různých otázek. Tyto otázky se mohou ptát na konkrétní informace z příběhu, nebo jen zjišťovat, zda určité tvrzení o příběhu je pravdivé či nikoli. Další možností je, že si učitelé budou o příběhu se žáky povídat.

Další aktivitou jsou rozházené věty. Vyučující napíše na papír věty z příběhu, rozstříhá je a děti mají za úkol složit věty správně dohromady. Také mohou učitelé promíchat věty ze dvou různých příběhů, které žáci roztřídí.

Další možností práce s příběhy je rozdat žákům text (nebo jej napsat na tabuli či pouze říkat), který obsahuje chyby (ne však gramatické, pouze obsahové) a žáci musí tyto chyby najít a opravit.

Děti mohou příběh opakovat svými slovy, mohou jej doplňovat či vylepšovat nebo v něm pokračovat popřípadě vymýšlet jiný konec.

U dětí velmi oblíbenou formou aktivit spojených s příběhem je jeho dramatizace a nacvičování rolí (viz kapitola 6. 4. 4).

Je mnoho možností jak pracovat s příběhy, více konkrétních návrhů na aktivity spojené s příběhy nabízejí například knihy *Storytelling with children* od Andrew Wrighta, *Creating stories with children* od stejného autora nebo *Storytelling handbook for primary teachers* autorek Gail Ellis a Jean Brewster.

7. Pomůcky

Příběhy mohou být zpestřeny, pokud budou učitelé používat různé pomůcky. Úkolem těchto materiálů není jen příběh oživit, ale zároveň mají ulehčit dětem poslech a porozumění. Děti při poslechu spoléhají nejen na to, co slyší, ale také na to, co vidí. Vizuelní pomůcky jsou proto při prezentaci příběhů velice důležité. Pomůcky také mohou být použity jako prostředky pro prezentaci příběhů či rekvizity.

Použité materiály mohou být velice jednoduché, levné a snadno dostupné, ale i drahé a méně dostupnější. Mnohé z pomůcek lze velmi jednoduše vyrobit a záleží na fantazii učitelů, jaké pomocné materiály si pořídí a budou používat.

Pomůcky se dají rozdělit do několika skupin. Těmito skupinami jsou obrázky, reálné objekty, rekvizity, hračky a loutky, zobrazovací plochy či prostředky a přístroje.

Obrázky jsou asi nejpoužívanější pomůckou, obzvláště ve výuce cizího jazyka. Jsou velmi jednoduše dostupné, učitelé je mohou vystříhat z různých časopisů, kopírovat ilustrace z knih či sami si je vyrábět. Mohou je také vyrábět děti samotné. Obrázky jsou pro děti snadno přijatelné. Používané obrázky by měly být dostatečně velké, aby děti neměly problém je vidět. Měly by být také jasné, aby děti snadno pochopily smysl toho, co mají znázorňovat.

Pokud lze obrázek nahradit reálným objektem, je to pro žáky lepší, protože reálné objekty dodávají autenticitu a jsou velmi jednoduché k pochopení. Dávají dětem možnost vzít je do ruky, dotknout se jich nebo si je vyzkoušet. Jako reálné objekty lze použít snad cokoli, co je snadno dostupné a dá se lehce donést do školy.

Děti jsou velmi hravé a mají velkou fantazii a proto různé hračky, maňásci, loutky a masky mohou hrát ve výuce a prezentaci příběhů velkou roli. Loutka nebo maňásek mohou plnit úlohu prostředníka mezi příběhem a dětmi. Zážitek z příběhu je pro děti intenzivnější, když mohou

„komunikovat“ s loutkou nebo maňáskem v ruce učitele. Děti si mohou nosit do školy své vlastní oblíbené hračky. Také mohou opět v jiných hodinách různé maňásky či masky vyrábět.

Různé rekvizity jako zvoneček, kouzelný klobouk, plášť apod. mohou navodit příjemnou atmosféru a příběhy oživit. (viz. kapitola 6. 2)

Při prezentaci příběhů jsou také důležité různé zobrazovací plochy, či prostředky. Možnost používat tabuli určitě mají všichni vyučující. Magnetická tabule, či nástěnka, kam lze připichovat různé materiály se mohou stát vhodnými doplňky, ale leckde mohou chybět. Nahradit je lze například nataženým provázkem a kolíčky na prádlo. K těmto prostředkům se někdy hodí mít také ukazovátko.

Dalším typem pomůcek, jsou různé přístroje, pomocí kterých mohou být příběhy prezentovány. Jedná se o audio a video přehrávače (s tím souvisí i různé kazety s nahrávkami), televizi či promítačku. Tyto přístroje ale nemusí mít každý vyučující k dispozici. Ještě méně jsou zatím přístupné počítače. Z dalších elektrických přístrojů je možno využít například zpětný projektor, diktafon či kameru na pořizování záznamů.

Jako pomůcky lze také chápat prostředky a materiál pro jejich výrobu. Čili papíry, nůžky, lepidlo, lepicí pásky, špejle, kolíčky, provázek, barvy, různé modelovací hmoty a jiné. Pomůcky si mohou vyrábět učitelé sami, což může být někdy časově náročné. Mohou také jejich výrobu zařadit do výuky například výtvarné či pracovní výchovy. Děti rády pracují s pomůckami, které si samy vyrobily.

Je nepřehledné množství možností jak pracovat s pomůckami a jakým způsobem tyto pomůcky získávat. Záleží na aktivitě každého učitele, jak práci s pomůckami pojme.

Praktická část

8 Úvod

Praktická část této práce se zabývá zkušenostmi učitelů i dětí s vyprávěním příběhů ve výuce angličtiny a také jejich názory na tuto formu výuky.

Shromáždil jsem informace od deseti učitelek na prvním stupni a jejich žáků. Cílem mého výzkumu bylo zjistit, v jak velké míře jsou příběhy ve výuce angličtiny na prvním stupni používány a jaké zkušenosti s nimi učitelé i žáci mají. Chtěl jsem porovnat odpovědi žáků i jejich učitelek a zjistit, jak k příběhům přistupují, co se jim na této formě výuky líbí či nelíbí.

K výzkumu jsem zvolil dotazníkovou metodu, neboť dotazníky umožňují sebrat data od velkého počtu dotazovaných. Sestavil jsem dotazníky obsahující otázky, které se zabývají používáním příběhů ve výuce angličtiny. Jedna verze dotazníku byla určena pro děti, druhou verzi jsem vyhotovil pro vyučující.

Dotazník pro děti jsem dále rozdělil na dvě části. Děti, jejichž učitelky používají příběhy ve výuce, dostaly první verzi dotazníku, žáci, kteří nemají příběhy do výuky začleněny, dostali pak verzi svou. S vyučujícími jsem se domluvil předem, abych věděl, jestli se žáky příběhy ve výuce používají a podle toho jsem jim dodal příslušné verze dotazníků pro děti. Pro žáky takto bylo snadnější se v dotaznících orientovat a nebyli zatěžováni, rozptylováni nebo mateni otázkami, které by příslušely k opačné verzi dotazníku, než kterou vyplňovali.

Dotazník pro učitele a obě verze dotazníku pro děti jsou uvedeny v příloze.

Respondenty dotazníku byly učitelky angličtiny na prvním stupni základní školy a jejich žáci. Výzkum jsem provedl na konci druhého

pololetí školního roku 2007/2008 na základních školách Dukelská, Pohůrecká, Rudolfovská (všechny v Českých Budějovicích), dále na základních školách v Borovanech a v Holubově. Učitelky, které byly respondentkami dotazníku, vyučují angličtinu ve třetím až pátém ročníku, jedna z nich učí anglicky děti v první třídě. Děti, které dotazníky vyplňovaly, byly žáky třetí až páté třídy základní školy.

9 Použití dotazníkové metody

Dotazník se podle Maňáka (1996: 50) „...vymezuje jako soubor přesně formulovaných, standardizovaných otázek předkládaných respondentům v písemné podobě za účelem zjištění specifických údajů, názorů, postojů nebo mínění.“

Dotazník umožňuje získat údaje od velkého počtu respondentů při relativně malé investici času.

„Základní dělení otázek v dotazníku je podle stupně otevřenosti. Rozlišují se otázky uzavřené, polouzavřené a otevřené.“ Gavora (1996: 56)

Uzavřené otázky nabízejí respondentům již hotové alternativní odpovědi, z nichž si mohou vybrat jednu či více možností.

Polouzavřené otázky jsou vlastně uzavřené otázky rozšířené o další alternativu – „jiné“. K této alternativě bývá respondentům poskytnut prostor pro vysvětlení či objasnění jejich odpovědi formou otevřené otázky (např. „prosím, popište“).

Otevřená otázka je posledním typem. Otevřené otázky nenabízí respondentovi alternativní odpovědi, ale zato dávají respondentovi poměrně velkou volnost. Jsou zdrojem informací, které nemohou být získány pomocí uzavřených otázek.

V dotazníku nemusí být nutně použit jen jeden typ otázek. Naopak jednotlivé typy se mohou střídat, což podle Gavory (1996) zlepšuje soustředění respondenta.

Dotazníky mohou být vyplňovány buďto anonymně nebo neanonymně. Anonymní dotazníky mohou přinášet pravdivější odpovědi. Respondent, který by uvedl své jméno by mohl zkreslovat své odpovědi, aby se předvedl v lepším světle.

Délka dotazníku je důležitá. Dotazník musí mít dostatečný počet otázek, aby bylo možno obsáhnout informace, které potřebuje výzkumník

shromáždit, ale zároveň nesmí být moc dlouhý, aby o něj respondent neztratil zájem.

Otázky v dotazníku musí být dostatečně srozumitelné a jednoznačné, aby nedošlo ke zkreslení informací.

Jak jsem již uvedl, pro výzkum formou dotazníku jsem se rozhodl, z toho důvodu, že mi umožnil získání dat od velkého počtu respondentů. Díky tomu jsem mohl vyhodnotit odpovědi více než sta žáků na prvním stupni základní školy .

V dotaznících jsem použil všechny typy otázek, protože tímto způsobem jsem mohl získat všechny potřebné informace pro svůj výzkum.

Dotazníky pro děti byly koncipovány tak, aby byly, především pro žáky, dostatečně srozumitelné a nezatěžovaly je. Jejich délka byla upravena tak, aby jejich vyplňování nezabralo více než půl hodiny. K tomuto jsem použil předvýzkum, tedy před vlastním výzkumem jsem nechal dotazníky vyplnit jedné vyučující a jejím žákům, abych si ověřil, zda jejich vyplnění nezabere příliš mnoho času.

Zvolil jsem anonymní formu dotazníku, aby se respondenti případně nezdráhaly odpovídat podle pravdy a nezkreslovali odpovědi.

10 Vlastní výzkum

Jak jsem již napsal v úvodu praktické části, sbíral jsem data od deseti učitelek angličtiny na prvním stupni základní školy a jejich žáků. V této kapitole zpracuji jejich odpovědi na otázky z dotazníků. Budu rozebírat zvlášť odpovědi žáků a zvlášť jejich učitelek. Na konci kapitoly jejich názory porovnáám.

Zajímalo mě mimo jiné, zda je používání příběhů ve výuce nějak ovlivněno délkou praxe vyučujících. Šest z těchto učitelek jsou začínajícími učitelkami (tedy mají praxi jeden, dva nebo tři roky), zbylé čtyři mají delší praxi (tedy pět, osm, jedenáct a třináct let).

10. 1 Dotazníky pro učitele

Šest z deseti učitelek, které vyplňovaly dotazníky jako odpověď na první otázku, uvedlo, že příběhy ve výuce používají. Čtyři učitelky příběhy nepoužívají, ale všechny to podle svých slov mají v plánu během následujícího pololetí.

10. 1. 1 Odpovědi učitelek, které příběhy ve výuce používají

Důvody pro používání příběhů ve výuce

Důvody proč zařadit příběhy do výuky jsou pro vyučující, které vyplňovaly dotazníky, vesměs velmi podobné. Podle nich jsou příběhy určitým oživením výuky. Pro děti je tato forma atraktivní. Děti se také, jak napsala jedna z dotázaných učitelek, mohou naučit poslouchat angličtinu, naučí se porozumět poslechu, hledat známá slova, popřípadě odvozovat

smysl těch neznámých a vůbec smysl celého textu. Podle dvou učitelek mohou žáci využít naučená slovíčka a fráze jiným způsobem než během tradiční výuky. Téměř všechny učitelky se shodly na tom, že děti mají většinou radost z toho, čemu všemu již rozumí a že dokáží poslouchat příběh v cizím jazyce. Jedna z učitelek uvedla, že používá příběhy díky tomu, že na je na ně zaměřena učebnice, kterou se žáky používá (*Mini Magic 1* od nakladatelství MacMillan). Pro práci s touto učebnicí má k dispozici metodickou příručku, karty s obrázky, velkou knihu s obrázkovými příběhy a jiné pomůcky.

Výhody a nevýhody příběhů

Také v otázce výhod příběhů se většinou všechny dotazované učitelky - jak ty, co příběhy používají, tak i ty co je do svých hodin zatím nezařadily - shodly. Příběhy jsou pro jejich žáky atraktivní a nenásilnou formou výuky poslechu resp. cizího jazyka. Vyučujícím se líbí, že se žáci takto mohou naučit nová slovíčka a vazby a zároveň přijdou do kontaktu s plynulou angličtinou, mohou slyšet správnou výslovnost a intonaci řeči. Jedna učitelka si všimla, že příběhy podněcují u žáků touhu naučit se víc a rozumět lépe dalším příběhům. Další vyučující napsala, že má díky příběhům šanci sledovat žáky a jejich reakce na různé komunikační situace. Také je podle ní dobré, že si žáci mohou příběhy sami zahrát, což je velice baví a opět jim to zpestří výuku.

V případě nevýhod příběhů už mezi učitelkami taková shoda nepanovala. Tři vyučující nevidí na použití příběhů ve výuce žádné nevýhody. Jedna pouze napsala: „Maximálně se nestihne probrat určitá látka v učebnici, což ale není žádná tragédie.“ Další učitelka si zase myslí, že je třeba zvládnout velké množství slovní zásoby, kterou děti k textům potřebují.

Pro jednu z učitelek jsou překážkou problémy, které mohou vzniknout s udržení kázně, pozornosti a aktivity dětí, které pracovat nechtějí, nebo jsou v jazyce o mnoho slabší než ostatní spolužáci.

Jiná učitelka vidí překážku ve velké časové náročnosti příběhů. S tím souhlasí i další paní učitelka a dodává, že slabší děti mohou z důvodu neporozumění o tuto formu výuky ztratit zájem. Jedna z učitelek, které příběhy nepoužívají, vidí nevýhodu ve velmi malé dostupnosti textů pro začátečníky.

Četnost používání příběhů a jejich přijetí dětmi

Na dotaz o četnosti použití příběhů jedna vyučující odpověděla, že příběhy používá jednou za pololetí, dvě z dotazovaných učitelek používají příběh dvakrát za pololetí a zbylé tři je používají častěji, asi čtyřikrát až pětkrát, tedy asi jednou měsíčně.

Na dotaz, zda děti příběhům rozumí, polovina vyučujících uvedla, že žáci příběhům bez rozumí problémů. Druhá polovina odpověděla, že děti dokáží odvodit smysl příběhů. Jedna vyučující dodala, že pokud jim příběh prezentuje pomaleji, děti rozumí více.

Téměř všechny učitelky se shodly na tom, že tento způsob výuky je dětmi přijímán kladně a určitě je baví, jedna se pak přiklání k názoru, že příběhy žáky spíše baví. Podle všech vyučujících mohou příběhy napomoci žákům ve zvládnutí cizího jazyka.

Zdroje příběhů, spolupráce s ostatními učiteli

Pro všechny dotazované učitelky není problém opatřit si příběhy, se kterými by mohly v hodinách angličtiny pracovat. Pouze jedna z učitelek napsala, že je pro ni občas obtížné vyhledat vhodné příběhy. Pokud podle jejích slov pracují s příběhy z učebnic, je vše bez problémů, ale někdy je těžké sehnat přiměřeně jednoduché příběhy z jiných zdrojů.

Na otázku, zda vědí, kde příběhy, které by mohly být ve výuce použity, získávat, všechny učitelky odpověděly, že vědí, odkud mohou čerpat. Hlavním zdrojem jejich příběhů jsou učebnice, se kterými pracují. Jedna vyučující dokonce uvedla, že používá učebnici *Mini Magic 1* od nakladatelství MacMillan, která je přímo zaměřená na storytelling. Dvě z učitelek dále čerpají příběhy i z jiných knih a jedna si některé příběhy sama vytváří. Jedna vyučujících kromě učebnice používá videokazety ze série *Muzzy in Gondoland*.

Všechny učitelky mají tedy zdroje, odkud mohu čerpat. Nicméně čtyři z nich uvedly, že si myslí, že na přístupnosti příběhů je stále co zlepšovat. Podle nich mají omezený přístup k příběhům. Jedna z nich by si přála, aby byly (například na internetu) prezentovány konkrétní zdroje příběhů a jejich různých variací v závislosti na jazykové úrovni posluchačů. Podle jiné její kolegyně jsou velkým problémem peníze. Je prý třeba větší finanční částka, která by vystačila i na zakoupení doplňkových materiálů, za současné dotace se však těžko dá pořídit více než učebnice. Totéž si myslí i další paní učitelka a jedna vyučující neví, nemá na tuto práci a na shánění moc času, neboť učební plány jsou podle jejích slov „nabité“.

Na otázku, zda ví o tom, jestli příběhy používají ve výuce cizího jazyka i ostatní jejich kolegové a kolegyně, odpověděly tři z učitelek ano, jedna neví a dvě uvedly, že ne.

Pouze jedna z dotazovaných učitelek spolupracuje, i když podle svých slov nepravidelně, v této oblasti s ostatními kolegy a kolegyněmi. Výhody této spolupráce vidí v tom, že se při výměně zkušeností s ostatními může inspirovat různými jinými nápady, ale někdy nelze podle ní tuto spolupráci s kolegy dobře časově skloubit.

Práce s příběhy

Otázky číslo třináct a čtrnáct se týkaly příprav na vyučovací hodiny, kde byly použity příběhy. Čas, který potřebují věnovat přípravě na práci

s příběhy, je podle odhadu poloviny vyučujících srovnatelný s přípravou na ostatní hodiny, druhá polovina učitelek uvedla, že příprava na příběhy je pro ně časově o něco náročnější.

Na práci s jedním příběhem si většina (tedy pět) učitelek vyhradí dvě vyučovací hodiny nebo jejich části, jedna pak věnuje příběhům vyučovacích hodin až pět.

Další otázky dotazníku se týkaly způsobu prezentace příběhů a práce s nimi. Nejčastějším způsobem prezentace příběhů se ukázalo být pouštění audio nahrávek, které používá pět učitelek ze šesti. Následuje vyprávění z paměti, tuto variantu zvolily čtyři učitelky. Pouze tyto dvě varianty používá jedna vyučující. Jedna z vyučujících prezentuje příběhy pomocí audio a video nahrávek. Z knih předčítá jedna z respondentek. Jedna paní učitelka si dále bere na pomoc obrázky, loutky a hraní rolí.

Všechny vyučující kromě jedné používají při práci s příběhy pomůcky. Kromě učebnic mají nejčastěji k dispozici různé obrázky, dále disky CD či audio nebo video kazety (používá je pět z nich) a různé skutečné předměty. Dvě z nich uvedly, že používají mimo jiné různé omalovánky, vystřihovánky a samolepky, jedna i nástěnné obrázky. Jedna z dotázaných pak používá ještě vyrobené papírové loutky, maňásky a plyšová zvířátka a dodává, že jejich použití napomáhá dětem v pochopení příběhu, přibližuje jim postavy a udržuje jejich pozornost, protože děti mají rády hrané příběhy. Další z dotázaných má navíc na pomoc rekvizity, jakými jsou například šátky, klobouky nebo zvoneček.

Čtyři z dotazovaných učitelek použité příběhy nijak neupravují a prezentují je tak, jak byly napsány. Zbylé dvě si příběhy adaptují pro své konkrétní potřeby podle schopností svých žáků. Zjednodušují děj, zmenšují počet postav, mění slovní zásobu a upravují použité výrazy tak, aby byly pro děti srozumitelnější. Jedna z těchto vyučujících si navíc vypomáhá tím, že se snaží omezit řeč vypravěče a zapojit víc přímé řeči postav.

Aktivity spojené s příběhem

Kromě jedné vyučující všechny dotazované používají mimo příběhů samotných ještě přídavné aktivity, které s daným příběhem nějak souvisejí nebo na něj navazují.

Tři z vyučujících zapojují přímo do příběhů i žáky. Jedna z těchto tří učitelek klade žákům během příběhu doplňující otázky, pomocí nichž zjišťuje, zda děti příběhu rozumí. Zároveň otázkami jako: „Jestli víte, co se stane dál?“ děti napíná a udržuje jejich pozornost. Další dvě učitelky nechají děti vybrat si nějakou postavu z příběhu a během vyprávění tuto postavu hrát. Děti také mají opakovat některé věty, ukazovat obrázky atd. Někdy také jedna z učitelek nechá postavy z příběhu komunikovat s dětmi, ptát se jich na různé otázky, čímž zjišťuje pozornost dětí a jejich porozumění příběhu.

Pět učitelek se po příběhu věnuje aktivitám, které na příběh navazují a tři z nich používají už před příběhem aktivity, které mají žáky připravit na hlavní část – příběh samotný. Všechny z nich mají připravené otázky, pomocí kterých zjišťují, zda žáci příběhu porozuměli. Jedna vyučující s dětmi příběh ještě jednou přečte a vysvětlí jim nová slova, která si děti poté zapíšou. Také další dvě učitelky pracují po příbězích se slovní zásobou. Pokud se v příběhu objevily nějaké gramatické jevy, jedna z učitelek tyto jevy poté v různých úkolech s dětmi procvičuje. Dvě učitelky si připravují pracovní list s úkoly týkajícími se příběhu, kdy děti například vymýšlejí jiný konec příběhu. Jiný konec také domýšlejí žáci dalších dvou učitelek. Jedna učitelka nechá ještě příběh po rolích přečíst, další tři vyučující používají přímo dramatizaci, rozdělí role a příběh si s dětmi zahrají.

Inspiraci na všechny tyto aktivity nacházejí vyučující v metodických příručkách, které, jak uvedly, má k dispozici polovina z nich a z nichž čerpají. Další nápady pro tyto aktivity hledají učitelky v učebnicích, což uvedlo pět z nich. Tři z nich používají také vlastní nápady a jedna čerpá ještě z jiných knih.

Na závěr všechny učitelky uvedly, že jsou s používáním příběhů ve výuce a jejich výsledky spokojené, pouze jedna napsala, že ještě záleží na konkrétních příbězích. Všechny vyučující také napsaly, že by práci s příběhy ve výuce doporučily i ostatním učitelům.

10. 1. 2 Odpovědi učitelek, které příběhy ve výuce nepoužívají

Učitelky, které odpověděly, že příběhy nepoužívají, byly čtyři z deseti. Jako důvod uvedly fakt, že děti teprve s angličtinou začínají. Jak všechny shodně uvedly, se zařazením příběhů do výuky počítají. Podle nich bude možné pracovat s dětmi na příbězích, až budou mít větší slovní zásobu. Jedna paní učitelka napsala, že plánuje příběhy zařadit během poloviny května, kdy budou žáci už umět používat sloveso „to be“ – být. Jiná vyučující uvedla, že učebnici, kterou s dětmi používá (*Chit - Chat*), prolíná comics *My friend is a monster* Podle slov paní učitelky, je však v něm minimum textu a hodně obrázků.

Jedna z těchto čtyř vyučujících napsala, že pokud by měla dostatek vhodných příběhů odpovídajících úrovni žáků, zařadila by je do výuky kdykoliv. Druhá uvedla, že příběhy by začala používat na konci prvního roku výuky angličtiny nebo podle vyspělosti žáků na začátku druhého ročníku angličtiny. Zbylé dvě také s příběhy čekají, dokud děti nebudou mít více zkušeností s jazykem. Všechny si myslí, že děti by tuto část výuky uvítaly.

Není samozřejmě pravda, že je možno příběhy používat, až když budou mít žáci větší zkušenosti v angličtině. Vhodně upravené příběhy se dají používat už od prvních stádií výuky jazyka.

Na otázku, zda vědí, jestli jejich kolegové či kolegyně příběhy při angličtině používají, odpověděla jedna dotazovaná, že ne, protože je na

škole jedinou angličtinářkou a další odpověděla, že neví. Dvě učitelky uvedly, že jejich kolegové příběhy ve výuce používají.

Jedna z učitelek uvedla, že nikdy neměla příležitost vidět vyučovací hodinu, kde by byl příběh použit. Druhá napsala, že tuto možnost měla pouze v době svých studií na pedagogické fakultě a zbylé dvě měly podle svých slov asi dvě nebo tři příležitosti podobnou hodinu vidět na vlastní oči. Jedna z těchto dvou dodala, že se jí tyto hodiny moc líbily a že se z nich hodlá inspirovat a tyto nápady později ve vlastních hodinách použít.

Tři učitelky mají podle svých slov k dispozici i jiné zdroje příběhů než jen učebnice. Těmito jinými zdroji jsou pro ně jiné knihy a jedna z nich by mohla mít pro výuku k dispozici i vlastní vymyšlené příběhy. Jedna z vyučujících si myslí, že učebnice jsou dostatečným zdrojem příběhů a zbylé dvě mají opačný názor. Myslí si, že příběhy by měly být čerpány z více zdrojů, aby výuka byla pestřejší a netočilo se vše jen kolem učebnic, které používají.

Podle všech učitelek je na dostupnosti příběhů co zlepšovat. A to hlavně ve vybavenosti vhodnými pomůckami a investicí do kvalitních učebnic.

10. 2 Dotazníky pro žáky

Měl jsem k dispozici sto čtyři vyplněných dotazníků od dětí ze třetích až pátých tříd základních škol. Šedesát tři z nich byly verze „ano“, tedy šedesát tři žáků má možnost při hodinách angličtiny pracovat s příběhy. Čtyřicet jedna žáků pak příběhy ve výuce nemá. Nejprve se budu věnovat odpovědím žáků, kteří nemají příběhy ve výuce zařazený.

10. 2. 1 Odpovědi žáků, jejichž učitelky příběhy ve výuce nepoužívají

Na první otázku, zda jejich paní učitelka používá při hodinách angličtiny příběhy, zazněla pochopitelně odpověď ne. Děti už dostaly dotazníky podle toho, zda jejich vyučující používají ve výuce příběhy či ne. Otázka o používání příběhů v hodinách byla přesto žákům položena, aby jim pomohla pochopit, že dotazník se týká používání příběhů ve výuce angličtiny.

Na druhou otázku týkající se toho, co se dětem na příbězích líbí, neodpovědělo dvacet pět dětí. To, že jsou příběhy vtipné, zajímavé či napínavé a dobrodružné, byly nejčastější odpovědi zbylých z nich. Tři děti napsaly, že se jim líbí, když jsou příběhy hororové nebo strašidelné. Jeden žák napsal, že má rád seriály *Kobru jedenáct* a *Medikopter*.

Jeden žák zase odpověděl, že má raději fotbal než příběhy. Podobně jiný ze žáků odpověděl, že nemá rád příběhy, že má raději počítač. Na těchto dvou příkladech je vidět, že ne vždy hrají příběhy v životě dětí roli. Ve dnešním uspěchaném světě mají jiné priority, než tomu bývalo dříve.

Naopak nelíbí se v příbězích mnoha žákům násilí, brutalita a vraždy. Alespoň jednu z těchto odpovědí uvedlo jedenáct žáků ze dvaceti, kteří odpověděli na další otázku. Zbylých dvacet jedna dětí zanechalo tuto otázku nezodpovězenou. Jeden žák odpověděl, že některé příběhy jsou na konci nudné. Další dvě děti odpověděly podobně, tedy že příběhy jsou pro ně nudné. Dvě děti odpověděly shodně, že nemají rády, když hlavní hrdina překoná všechny nástrahy a také když je v příbězích moc romantiky, dále svatby a polibky. Tyto dva žáci jsou podle mého názoru sousedy v lavici, protože jejich odpovědi byly zcela identické. Čtyři žáci nemají rádi, když jsou příběhy smutné. Jedno dítě napsalo, že nesnáší vraždy a pornografii.

Sedm z dotazovaných dětí má kamarády, jejichž učitelé příběhy ve vyučování používají, dvacet dva jich neví a jedenáct odpovědělo, že ne.

Třicet jedna žáků by si přálo, aby byly do jejich hodin angličtiny začleněny příběhy, zatímco deset jich to nechce.

Na otázku, co by se jim na tomto způsobu výuky líbilo, odpovědělo patnáct žáků, že by se mohli naučit nová slovíčka a poznat pohádky z anglického prostředí. Všech těchto patnáct dětí jsou žáci jedné třídy a zjevně jim tato odpověď byla nabídnuta jejich paní učitelkou. Pouze dvě z těchto dětí přidaly vlastní názor. Jedno dítě napsalo, že příběhy by pro ně byly snazší na pochopení. Další žák dodal, že by se mu líbilo hraní rolí a to, že by nemusel pracovat s texty.

V odpovědích zbylých žáků se celkem často, a to devětkrát, objevilo, že by se jim na příbězích líbily obrázky. Rádi by si je prohlíželi, ale i kreslili. Pět dětí neodpovědělo nic nebo napsaly, že nevědí. Dvěma dětem by se na příbězích líbilo, že by to mohla být uvolněnější vyučovací hodina. Dalších pět žáků uvedlo, že by se díky příběhům mohli naučit něco nového a spousty slovíček. Třem dětem by se líbilo, kdyby příběhy byly zábavné, jednoho žáka by bavilo vyplňovat otázky týkající se příběhu.

Když si měly děti vybrat, jaké příběhy se jim líbí, nejvíce jich zvolilo dobrodružné příběhy, a to dvacet osm z nich. Naopak nejméně se žákům líbí příběhy o dětech, které označilo jen sedm žáků. Jak děti volily, které příběhy se jim líbí, je znázorněno v následující tabulce:

Jaké příběhy se Ti líbí?					
Kouzelné	O zvířatech	O dětech	Pověsti	Strašidelné	Dobrodružné
15	24	7	18	31	28

Jednou z možností, kterou mohli žáci v této otázce zvolit, byla odpověď „jiné“. Tuto možnost označilo dvanáct žáků a zde uvádím, co doplnili. Dvěma dětem se líbí příběhy o vesmíru, dalším dvěma vtipné příběhy, dvě děti napsaly, že mají rády pohádky, a následující odpovědi

zazněly vždy jednou: sportovní, o velbloudech, pirátské, o pokladech, fantastické, příběhy ze života. Jeden žák páté třídy také napsal, že má rád příběhy o politologii a sociologii. Podle mého názoru se jeho rodiče pravděpodobně těmito obory zabývají.

Na otázku zda by chtěly někdy zažít vyučovací hodinu, kde by byl příběh použit, odpověděla velká většina dětí ano. Hodiny angličtiny s příběhem by se tedy chtělo zúčastnit třicet dva dětí oproti devíti, které o toto zájem neprojevily.

Třicet dva žáků si také myslí, že použití příběhů by jim mohlo napomoci při učení se angličtiny. Pět žáků má opačný názor a čtyři děti neví.

10. 2. 2 Odpovědi žáků, jejichž učitelky příběhy ve výuce používají

Následující informace byly sebrány od šedesáti tří žáků, kteří mají možnost při hodinách angličtiny s příběhy pracovat. Sedmnáct žáků uvedlo, že jejich učitelka používá příběhy jednou za pololetí, učitelky třiceti tří žáků používají příběhy dvakrát za pololetí a třináct žáků napsalo, že mají příběhy zahrnuté do výuky během pololetí asi čtyřikrát.

Padesáti třem žákům tato četnost příběhů ve výuce vyhovuje, zatímco zbylým deseti ne. Napsali, že by si přáli, aby byly příběhy zahrnuté do jejich hodin angličtiny častěji.

Drtivá většina dětí má tuto formu výuky ráda. Pouze čtyři žáci mají příběhy ve výuce neradi. Šedesát dětí tedy práci s příběhy vítá.

Následují citace vybraných odpovědí na otázku, co se žákům na této výuce líbí:

„Je to napínavé a naučíme se víc používat fantazii“

„Líbí se mi, když si ten příběh zahrajeme a že jdeme na koberec.“

„Líbí se mi, že když přečteme příběh, tak si ho i zahrajeme.“

„Líbí se mi, že to říká paní učitelka.“
„Naučíme se a ještě si zopakujeme slovesa a slovíčka.“
„Myslím, že si toho více zapamatujeme.“
„Zavřu oči a snažím se ten příběh si představit.“
„Na této výuce se mi líbí, že je to pro nás příjemná změna. Také se mi líbí práce, které děláme společně.“
„Je to zvláštní. Mnohem pozvolnější metoda učení. Jako dodatek k učivu se mi líbí.“
„Neučíme se a nepíšeme prověrky.“
„Hrajeme hry a soutěže, připravujeme různá slovíčka, která můžeme lepit na tabuli. Vykřikujeme.“
„Příběhy jsou zábavné a přitom se zasmějeme. Potom nás paní učitelka nechá tu pohádku nebo příběh zahrát a také si tím procvičíme nová slovíčka.“
„Líbí se mi, jak se všechno vyslovuje jinak než se píše. A že se nemusí tak vyslovovat např.: R“
„Máme hodnou učitelku, když něco nevíme, tak nám to vysvětlí, hrajeme občas i hry, no lépe řečeno všechno.“
„Že slyším, jak si Angličané povídají a že někdy rozumím.“

Třicet pět žáků odpovědělo, že se jim líbí, že příběhy jsou pro uvolněním, zábavou a odreagováním. Dalších osm uvedlo, že se jim líbí, když si mohou hrát. Šestnácti žákům se líbí, že se něco nového naučí, deset dětí napsalo, že se jim líbí fantazie a že si mohou příběhy představovat. Pěti žákům se líbí všechno, čtyřem se líbí obrázky a pěti dětem se líbí, že přitom nemusejí psát. Čtyři žáci jsou rádi, že se naučí nové příběhy.

Zatímco věci, které se žákům na příbězích líbí, je mnoho, odpovědi na otázku, co se jim na této výuce nelíbí se často opakovaly. Třicet sedm žáků nevedlo nic nebo napsali, že není nic, co by se jim nelíbilo nebo že se jim vše líbí. Dvěma dětem se nelíbí psát, třem dětem se nelíbí číst, jiné

tři zase nemají rády, když ostatní žáci vyrušují. Pro čtyři žáky jsou příběhy příliš krátké. Opět uvádím několik citací odpovědí:

„Nelíbí se mi, že jsou tak krátké.“

„To, že někdy moc nerozumím.“

„Na této výuce se mi nelíbí abeceda a že je paní učitelka přísná.“

„Nelíbí se mi, že spolužáci povídají, jinak je to perfekto.“

„Nic mě nenapadá.“

„Líbí se mi všechno, akorát ostatní můžou být zticha.“

„Vše se mi na ní líbí.“

„Nelíbí se mi, když se tam používá moc slovíček a gramatiky, které neznám.“

„Když se to moc přerušuje.“

„Nelíbí se mi, když čteme, že mi příběh nejde číst.“

„Nelíbí se mi, že se to musíme naučit číst.“

„Když to čteme. Lepší je rádio.“

Odpovědi na otázku, jaké příběhy se dětem líbí, uvádím v následující tabulce:

Jaké příběhy se Ti líbí?					
Kouzelné	O zvěřatech	O dětech	Pověsti	Strašidelné	Dobrodružné
24	35	22	25	44	49

Z odpovědí vyplývá, že děti mají nabídnuté druhy příběhů přibližně stejně rády, jenom strašidelné a dobrodružné trochu vybočují a jsou u dětí nejoblíbenější.

Kromě nabídnutých možností děti ještě napsaly následující odpovědi. Třem dětem se líbí hororové příběhy (jedno z těchto dětí uvedlo horory jako jedinou odpověď na tuto otázku), dále vždy jednou žáci uvedli: fantasy příběhy, historické příběhy, příběhy ze života a detektivní příběhy. Jeden žák jmenoval příběh *My friend is a monster*, který se objevuje v jejich učebnici.

Podle třiceti devíti dětí jim prezentuje paní učitelka příběhy formou přednesu z paměti, dvacet tři dětí napsalo, že jim jsou také příběhy čteny z knížky a dvacet osmkrát děti uvedly, že paní učitelka jim příběhy pouští většinou na audio přehrávači, někdy pak i na videu.

Mimo uvedené možnosti ještě děti dodaly několik způsobů. Dvě učitelky používají divadlo a loutky. Pět dětí napsalo, že jejich vyučující používají při prezentaci příběhů obrázky. Odpovědi dalších dětí cituji:

„Vypráví nám je a přitom něco čte.“

„Paní učitelka nám ukazuje příběhy postavičkami a vyprávěním.“

„Příběhy čte z knížky i nám to někdy předvádí.“

Třicet devět z dotazovaných dětí má rádo, když jim jsou příběhy vyprávěny z paměti, dvaceti jednomu se líbí příběhy předčítané z knih a dvacet devět žáků si oblíbilo sledování příběhů na videu či poslouchání audio nahrávek, přičemž pět dětí uvedlo, že tuto možnost mají rády jak kdy.

Navíc devět žáků napsalo, že by se jim líbilo, kdyby byly příběhy prezentovány formou divadla (aby si je sami mohli zahrát), čtyři mají rádi různé postavičky a loutky a tři by chtěli příběhy sami číst. Tři děti jako jedinou možnost uvedly, že mají rády příběh na počítači a jedno dítě v televizi.

Za povšimnutí stojí odpověď jednoho žáka čtvrtého ročníku, který uvedl, že má raději počítače než příběhy. Na tomto příkladu lze vidět, že některé děti začínají mít nové priority a v dnešním světě plném techniky ztrácejí zájem o věc, která by měla být součástí jejich přirozeného vývoje.

V otázce porozumění příběhům odpověděla většina žáků kladně. Konkrétně třináct z nich rozumí vždycky a třicet osm většinou ano. Jedenáct žáků podle svých odpovědí někdy nerozumí a jeden napsal, že nerozumí nikdy.

Většina žáků si myslí, že by se pro srozumitelnost příběhů dalo něco udělat. Myslí si to čtyřicet devět žáků oproti čtrnácti, kteří uvedli, že pro to

nic udělat nelze. Šest ze čtrnácti, kteří napsali, že pro srozumitelnost příběhů nelze nic udělat, uvedlo jako důvod to, že už všemu rozumí.

Zde uvádím několik nápadů žáků na to, čím by se srozumitelnosti dalo napomoci:

Dvanáct dětí si přeje, aby byly příběhy prezentovány pomaleji, zřetelně a výrazně. Následují citace některých odpovědí těchto žáků:

„Když to paní učitelka pouští na magnetofonu, aby to bylo zřetelné a pomalé.“

„Přál bych si, aby vypravěč mluvil pomaleji, zřetelně a používal známá slova.“

„Aby nám to magnetofon říkal pomaleji a mohlo by to být česky.“

„Chtěla bych, aby to bylo česky a když ne česky, tak pomaleji anglicky a zřetelně.“

„Možná aby nám to paní učitelka přeložila.“

„Nejdřív by to mohlo být anglicky, potom česky.“

Z posledních čtyř odpovědí také vyplývá, že někteří žáci by uvítali i použití mateřského jazyka k dodatečnému vysvětlení nejasností. Jak ukazují i následující odpovědi, je více žáků, kteří by potřebovali lepší vysvětlení příběhů.

„Když nám to paní učitelka dovypráví, aby nám vysvětlila, čemu nerozumíme.“

„Kdyby nám to paní učitelka víc vysvětlila.“

„Vysvětlit česky“

Deset žáků vyslovalo přání, aby jejich učitelky používaly více obrázky. Za všechny cituji jednu žákyni: „Myslím si, že když něčemu nerozumíme, mohla by učitelka použít třeba i obrázky.“

Následuje několik dalších odpovědí:

„Abych se lépe učila slovíčka a pak bych tomu lépe rozuměla.“

„Měli bychom se víc učit anglicky.“

„Mohla bych se naučit slovíčka, která neumím a vyskytují se tam.“

S těmito názory souhlasí dvacet dva dětí. Jedenáct z nich odpovědělo, že by se měly víc učit angličtinu a dvanáct dětí napsalo, že by se měly učit slovíčka.

Na závěr dotazníku jediný žák napsal, že příběhy ve výuce jeho jazyku nemohou prospět a v hodinách si je dále nepřeje. Byl to tentýž žák, který na otázku číslo dvanáct odpověděl, že příběhům nikdy nerozumí. Naopak naprostá většina dětí, tedy zbylých šedesát dva, uvedla, že si myslí, že příběhy ve výuce přispívají k jejich zlepšování se v angličtině a že by si přály mít tuto formu výuky i nadále, dvě z dětí dokonce připsaly, že by si to přály častěji.

11 Shrnutí praktické části

Ve výzkumu jsem zjistil, že ačkoliv čtyři z deseti dotazovaných učitelek příběhy ve výuce nepoužívají, nemá žádná z nich námitky proti této formě výuky. Učitelky, které s příběhy při angličtině pracují, jsou s nimi velice spokojeny a doporučily by je i ostatním vyučujícím.

Všechny učitelky na používání příběhů ve výuce nevidí téměř žádné nevýhody. Snad kromě časové náročnosti a některé z nich si myslí, že je někdy problém obstarat si vhodný příběh, který by mohly se svými žáky použít.

Dotazované učitelky mají názor, že příběhy ve výuce angličtiny mohou žákům přinést užitek a pomoci jim v učení. Také jsou podle nich zábavné a uvolňující a děti si tuto formu výuky vychutnávají.

Výzkum ukázal, že s příběhy ve vyučování pracují dotazované učitelky jednou až čtyřikrát za pololetí. Některé děti by si přály, aby byly příběhy používány častěji. Z odpovědí žáků vyplynulo, že mají tuto výuku velmi rádi. Mohou si při ní odpočinout od tradiční výuky, rozvinout svou fantazii a naučit se něco nového. Přesto, že mnoho žáků napsalo, že se z příběhů mohou učit nová slovíčka a gramatiku, většina žáků nepovažuje příběhy za součást výuky, ale je to pro ně spíše zábava a hra.

Ukázalo se, že vyučující i žáci použití příběhů ve výuce oceňují. Snad se tedy příběhy ve výuce angličtiny budou používat i nadále a častěji, protože skýtají velké možnosti a mohou přinést žákům mnoho dobrého.

12 Závěr

Záměrem této práce bylo zjistit, jakou roli hraje vyprávění příběhů ve výuce angličtiny na prvním stupni. Mým cílem bylo najít důvody pro práci s příběhy, jejich výhody a přínos pro děti v oblasti výuky cizího jazyka.

Příběhy hrají velkou roli v životech dětí. Jsou pro ně bohatým zdrojem zkušeností a mohou jim přinést mnoho vědomostí o světě, který je obklopuje. Jsou zábavné a děti je milují. Vyprávění příběhů může mít velký přínos ve výuce angličtiny. Obsahují velké množství slovní zásoby a gramatických jevů. Protože jsou zábavnou formou výuky, jsou dětmi velmi kladně přijímány. Zároveň jim poskytují možnost kontaktu s cizím jazykem, motivují je v dalším učení a umožňují jim prožít radost z porozumění souvislému textu v cizím jazyce.

Dalším cílem této práce bylo zjistit kritéria pro výběr vhodných příběhů a najít zdroje, odkud je možno příběhy čerpat. Dále jsem chtěl zpracovat metodiku práce s příběhy, způsoby jejich prezentace během výuky a aktivity, které se dají v souvislosti s příběhy používat.

Myslím si, že všechny tyto cíle byly splněny a má práce poskytuje problematiku použití příběhů ve výuce angličtiny na prvním stupni ucelený pohled a nabízí rady, jak s příběhy pracovat.

Výzkumná část měla za úkol metodou dotazníků zjistit názory učitelek a jejich žáků na tuto formu výuky. Mým cílem bylo zjistit, zda příběhy ve výuce používají, jak jsou s nimi spokojené a zda je tato metoda žáky dobře přijímána. Z odpovědí žáků i učitelek vyplynulo, že jsou příběhy hodnoceny kladně a práci s nimi si chválí jak učitelky, které je používají, tak jejich žáci.

13 Summary

The aim of this thesis was to find out what is the role of storytelling in the primary English classroom. I intended to find the reasons for using stories and to find their advantages in foreign language learning.

Stories play a big role in the lives of children. They are a big source of experience for them and they can bring the children a lot of information about the world around them. Stories are amusing and the children love them. This is one of the reasons why storytelling should become a part of the primary English classes. There is a huge store of vocabulary in them and they also contain a lot of grammatical features. As they are funny, the stories are accepted by the children very easily. They provide them a contact with real English. The children are motivated for further learning and they experience the joy of understanding a text in foreign language.

The aim of this thesis was also to find criteria for choosing stories and the resources of the stories that could be used in the classes. I also wanted to write about the methodology of using stories, the ways of presenting the stories to the pupils and activities that could be used together with the stories.

I believe I fulfilled the purpose of the thesis. And found a compact view of the storytelling in the primary English Classroom.

The aim of the research part of the thesis was to get, using the method of questionnaires, the opinions of teachers and their pupils on storytelling in the classes. I wanted to find out whether the teachers use stories, how satisfied they are with them and how the stories are accepted by the pupils. From their answers it is clear, that both the teachers and the children like working with stories.

14 Seznam literatury a použitých zdrojů

- ANDERSON, A., LYNCH, T. *Listening*. Oxford: Oxford university press, 1991. 3. vyd. 154 s. ISBN 0-19-437135-2.
- ARENCO, S. *Little Red Riding Hood*. Oxford: Oxford University Press 1997. 2. vyd. ISBN 0 – 19 – 422000 - 1
- BADEGRUBER, B., Pirkl, F. *Příběhy pomáhají s problémy*. Praha: Portál, 1994 1. vyd. ISBN 80-7178-031-6
- CAMERON, LYNNE. *Teaching languages to young learners*. Cambridge: Cambridge university press, 2003. 5. vyd. 258 s. ISBN 0-521-77434-9.
- CROSS, D. *A practical handbook of language teaching*. Prentice hall international ltd. 1992. 2. vyd. 296 s. ISBN 0 – 13 – 380957 - 9
- ČAČKA, O. a kol.. *Psychologie imaginativní výchovy a vzdělávání s příklady aplikace*. Brno: 1999, 1. vyd. 368 s. ISBN 80 – 7239 – 034 - 1
- ELLIS, G., BREWSTER, J. *The storytelling handbook for primary teachers*. London: Penguin books, 1991. 1. vyd. 276 s. ISBN 0 -14-081016-1.
- GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996. 130 s. ISBN 80-85931-15-X
- GRELLET, F. *Developing reading skills*. Cambridge, 1991 12. vyd. 252 s. ISBN 0 – 521 – 28364 - 7
- HEDGE, T. *Writing*. Oxford: Oxford university press, 1991. 4. vyd. 167 s. ISBN 0 – 19 – 437098 - 4
- CHODĚRA, R., *Didaktika cizích jazyků*, Praha: Academia, 2006 1. vyd. 212 s. ISBN 80-200-213-3
- MAŇÁK, J., KOLEKTIV *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno: Paido, 1996 129 s., ISBN 80 – 210 – 1031 - 2
- MORGAN, J., RINVOLUCRI M. *Once upon a time*. Cambridge: Cambridge university press, 2000. 15. vyd. 120 s. ISBN 0-521-27262-9.

- MUELLER, E., Příběhy z měsíční houpačky. Praha: Portál, 1998 1. vyd. 109 s. ISBN 80 – 7178 – 219 - X
- PELLOWSKI, A. *The World of storytelling*. New York, 1990. 1. vyd. 322 s., ISBN 0-8242-0788-2
- PHILIPS, S. *Young learners*. Oxford: Oxford university press, 1996. 4. vyd. 182 s. ISBN 0-19-437195-6.
- PHILLIPS, S. *Drama with children*. Oxford: Oxford university press, 1999. 1. vyd. ISBN 0 -19 – 437220 - 0
- REILLY, V., WARD, S. M. *Very young learners*. Oxford: Oxford university press, 1997. 1. vyd. 197 s. ISBN 0-19-437209-X
- SCOTT, W. S., YTREBERG, L. H. *Teaching English to children*. New York: Longman Inc., 1991. 2. vyd. 115 s. ISBN 0-582-74606-X.
- UNDERWOOD, M. *Effective class management*. New York: Longman, 1988. 96 s. ISBN 0 – 582 – 74622 - 1
- UR, P. *Teaching listening comprehension*. Cambridge: Cambridge university press, 1991. 8. vyd. 173 s. ISBN 0-521-28781-2.
- VALE, D., Feunteun, A. *Teaching children English*. Cambridge: Cambridge university press, 1995. 1. vyd. 280 s. ISBN 0-521-42235-3.
- WILLIS, J. *Teaching English through English*. Longman, 1991. 12. vyd. ISBN 0 – 582 – 74608 - 6
- WRIGHT, A. *Creating stories with children*. Oxford: Oxford university press, 1997. 1. vyd. 135 s. ISBN 0-19-437204-9.
- WRIGHT, A. *Storytelling with children*. Oxford: Oxford university press, 1996. 2. vyd. 222 s. ISBN 0-19-437202-2.

www.storyarts.org

<http://cs.wikipedia.org/wiki/pohadka>

Seznam další literatury

DUNN, O. *Beginning English with young children*. London: Macmillan publishers ltd, 1991. 5. vyd. 89 s. ISBN 0-333-33307-1.

HOLDEN, S. *Teaching children*. Hong Kong: Modern english publications ltd, 1991. 3. vyd. 91 s. ISBN 0-906149-06-1.

NUTTALL, C. *Teaching reading skills in foreign language*. Oxford: Heinemann, 1982. 1. vyd. 235 s. ISBN 0-435-28973-X.

15. Přílohy

Dotazník pro učitele

Lukáš Štětina,
Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta,
Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ + Aj

Vážená paní učitelko, Vážený pane učiteli,
chtěl bych Vás poprosit o Vaši pomoc při vyplnění tohoto dotazníku. Potřebuji to pro praktickou část mé diplomové práce. Její zadání zní: Používání příběhů ve výuce cizího jazyka na prvním stupni ZŠ. Vaše odpovědi jsou pro mou práci velmi důležité a budu vám velice vděčen za Vaši spolupráci.

Dotazník obsahuje otázky typu ano/ne, dále otázky s volbou odpovědi (pokud Vám nebudou vyhovovat nabídnuté odpovědi, můžete je písemně doplnit, či vysvětlit v prostoru u příslušné otázky) a nakonec otázky, u kterých je třeba odpověď doplnit písemně.

U otázek s volbou odpovědi prosím označte SPRÁVNOU variantu.

1. Používáte ve výuce vyprávění příběhů?

ANO NE

2. Proč ano/ne?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Jaké jsou podle Vás výhody používání příběhů ve výuce?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Jaké jsou podle Vás nevýhody používání příběhů ve výuce?

.....
.....
.....
.....
.....

Na otázky 5. – 28. odpovězte, POKUD VAŠE ODPOVĚĎ NA PRVNÍ OTÁZKU ZNÍ ANO

(V opačném případě pokračujte od otázky č. 29)

5. Jak často příběhy používáte?

- a. jednou za pololetí
- b. dvakrát za pololetí
- c. třikrát za pololetí
- d. vícekrát:

6. Jakým způsobem příběhy prezentujete?

- a. vyprávění z paměti
- b. předčítání
- c. video, magnetofon
- d. jinak (prosím uveďte):.....

7. Jak žáci příběhům rozumí?

- a. rozumí všemu bez problémů
 - b. většinou rozumí
 - c. dokáží odvodit smysl
 - d. spíše nerozumí
 - e. vůbec nerozumí
-
-

8. Myslíte, že jim používání příběhů ve výuce napomáhá k lepšímu zvládnutí jazyka?

- a. určitě ano
 - b. spíše ano
 - c. spíše ne
 - d. určitě ne
-
-

9. Baví tento způsob výuky žáky?

- a. ano
 - b. spíše ano
 - c. spíše ne
 - d. ne
-

10. Používají příběhy při výuce jazyka i vaši kolegové?

- a. ano
- b. ne
- c. nevím

11. Spolupracujete při zpracování příběhů s ostatními učiteli?

ANO NE

12. V čem vidíte výhody či nevýhody takovéto spolupráce?

Výhody:.....
.....
.....

Nevýhody:.....
.....
.....

13. Kolik vyučovacích hodin vám průměrně zabere práce s jedním příběhem?

- a. jednu
- b. dvě
- c. tři
- d. více:

14. Kolik času vám zabere příprava na práci s příběhem ve srovnání s ostatními hodinami?

- a. méně
- b. stejně
- c. více
- d. neúměrně více

15. Je pro vás složité získávat příběhy?

- a. nikdy
- b. občas
- c. většinou
- d. vždycky

.....
.....

16. Víte kde příběhy hledat?

ANO NE

17. Jaké jsou vaše zdroje? Odkud berete příběhy? (Je možno zaškrtnout i více možností)

- a. Učebnice
- b. Knihy s příběhy
- c. Sám/ sama si je vytváříte nebo překládáte
- d: Jiné

zdroje:.....
.....
.....

18. Myslíte, že je něco, co by šlo na přístupnosti k příběhům zlepšit?

ANO NE

Pokud ano, co?

.....
.....
.....

19. Upravujete si některé příběhy pro své potřeby?

ANO NE

Pokud ano, jak?

.....
.....
.....

20. Máte k dispozici alespoň nějakou metodickou příručku pro práci s příběhy?

ANO NE

21. Používáte při práci s příběhy nějaké pomůcky? (např. obrázky, loutky, apod.)

ANO NE

Pokud ano, jaké?

.....
.....
.....
.....

22. Míváte připravené aktivity spojené s příběhem?

ANO NE

23. Kdy tyto aktivity praktikujete? (Je možno označit i více odpovědí)

- a. před příběhem (jako příprava)
- b. během příběhu
- c. po příběhu
- d. jindy (prosím uveďte):

24. Zapojujete během vyprávění do příběhů žáky?

ANO NE

Pokud ano, uveďte prosím jak:

.....

.....

.....

.....

25. Jak se žáky pracujete po příbězích?

.....

.....

.....

.....

26. Kde berete inspiraci na aktivity spojené s příběhem? (Je možno označit i více odpovědí)

- a. vlastní nápady
 - b. kolegové
 - c. učebnice
 - d. jiné knihy
 - e. jinde:.....
-

27. Jste spokojená/spokojen s používáním příběhů ve výuce a jeho výsledky?

ANO NE

.....

.....

28. Doporučil/a byste používání příběhů i jiným vyučujícím?

ANO NE

Nyní můžete přejít k otázce č. 39

POKUD JSTE NA PRVNÍ OTÁZKU ODPOVĚDĚL/A NE, pokračujte zde:

29. Kdy, za jakých podmínek byste začal/a příběhy ve výuce používat?

.....
.....
.....
.....

30. Myslíte si, že by to děti uvítaly?

ANO NE

31. Používají příběhy při výuce jazyka i vaši kolegové?

- a. ano
- b. ne
- c. nevím

32. Měl/a jste někdy možnost být svědkem alespoň jedné hodiny kde bylo použito vyprávění příběhu?

ANO NE

33. Pokud ANO, jak Vás tato hodina zaujala?

- a. velmi zaujala
- b. docela zaujala
- c. spíše nezaujala
- d. vůbec nezaujala

.....
.....

34. Myslíte si, že jsou dnešní učebnice dostatečným zdrojem příběhů?

ANO NE

35. Myslíte si, že byste mohl/a mít k dispozici jiné zdroje použitelných příběhů?

ANO NE

36. Pokud ano, odkud? (Je možno označit i více odpovědí)

- a. vlastní příběhy
- b. ostatní učitelé
- c. knihy

37. Myslíte, že by šlo na přístupnosti k příběhům použitelným ve výuce cizího jazyka na prvním stupni něco zlepšit?

ANO NE

38. Pokud ano, co by to bylo?

.....
.....
.....

39. Jak dlouho vyučujete angličtinu na prvním stupni ZŠ?

.....

40. Máte zájem o získání kopie mé diplomové práce po jejím dokončení?

ANO NE

Pokud ano, napište prosím zde svůj e-mail:

.....

Na závěr bych Vám chtěl poděkovat za Vaši spolupráci při vyplňování tohoto dotazníku. Vaší pomoci si velice vážím a je pro mě opravdu důležitá. Přeji Vám mnoho úspěchů ve vaší další práci ve výuce cizího jazyka.

Lukáš Štětina

Dotazník pro děti, jejichž učitelky příběhy ve výuce používají

Lukáš Štětina,
Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta,
Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ + Aj

Milé děti,

chtěl bych Vás poprosit o Vaši pomoc při vyplnění tohoto dotazníku. Jsem budoucí učitel a potřebuji vyplněné dotazníky pro svoji diplomovou práci, která se zabývá vyprávěním příběhů při výuce angličtiny na prvním stupni ZŠ. Vaše odpovědi jsou pro mou práci velmi důležité a budu vám velice vděčen za Vaši spolupráci.

Dotazník obsahuje otázky typu ano/ne, dále otázky s volbou odpovědi (pokud Vám nebudou vyhovovat nabídnuté odpovědi, můžete je písemně doplnit, či vysvětlit v prostoru u příslušné otázky) a nakonec otázky, u kterých je třeba odpověď doplnit písemně.

U otázek, kde si můžete vybrat z několika odpovědí prosím označte SPRÁVNOU variantu (zakroužkujte nebo zakřížkujte). U některých otázek můžete označit i více možností.

1. Používá pan učitel/paní učitelka při výuce cizího jazyka vyprávění příběhů?

ANO NE

3. Jak často asi používá pan učitel/paní učitelka při hodinách cizího jazyka příběhy?

- a. jednou za pololetí
- b. dvakrát za pololetí
- c. třikrát za pololetí
- d. vícekrát (napiš kolikrát):

4. Vyhovuje Ti tato častost?

ANO NE

5. Máš rád/a tuto část výuky?

ANO NE

6. Myslíš, že ji mají rádi i Tví spolužáci?

ANO NE

7. Co se Ti na této výuce líbí?

.....

.....

.....

.....

.....

8. Co se Ti na této výuce nelíbí (pokud něco takového je)?

.....

.....

.....

.....

9. Jaké příběhy máš nejraději? (Můžeš označit i více možností)

- a. kouzelné
- b. o zvířatech
- c. o dětech
- d. pověsti
- e. strašidelné
- f. dobrodružné
- g. jiné (napiš jaké):

.....

.....

.....

10. Jakým způsobem Vám paní učitelka/pan učitel příběhy vypráví? (Můžeš označit i více možností)

- a. vyprávění z paměti
- b. předčítání
- c. video, magnetofon
- d. jinak (napiš jak):.....

11. Který z těchto způsobů máš rád/ráda? (Můžeš označit i více možností)

- a. vyprávění z paměti
- b. předčítání
- c. video, magnetofon
- d. jiný (napíš jaký):.....

12. Rozumíš těmto příběhům?

- a. ano, vždycky
- b. většinou ano
- c. někdy ne
- d. ne, nikdy

13. Myslíš, že by šlo udělat něco pro to, abys příběhům lépe rozuměl/a?

ANO NE

Pokud ano, co?

.....

.....

.....

14. Myslíš, že Ti příběhy pomáhají zlepšit se v cizím jazyce?

ANO NE

15. Přeješ si, aby pan učitel/paní učitelka používal/a příběhy a pohádky ve vyučování i nadále?

ANO NE

Poděkování: Na závěr bych Vám chtěl poděkovat za Vaši spolupráci při vyplňování tohoto dotazníku. Vaší pomoci si velice vážím a je pro mě opravdu důležitá. Přeji Vám mnoho úspěchů i zábavy ve vašem dalším studiu cizího jazyka.

Lukáš Štětina

Dotazník pro děti, jejichž učitelky příběhy ve výuce nepoužívají

Lukáš Štětina,
Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta,
Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ + Aj

Milé děti,

chtěl bych Vás poprosit o Vaši pomoc při vyplnění tohoto dotazníku. Jsem budoucí učitel a potřebuji vyplněné dotazníky pro svoji diplomovou práci, která se zabývá vyprávěním příběhů při výuce angličtiny na prvním stupni ZŠ. Vaše odpovědi jsou pro mou práci velmi důležité a budu vám velice vděčen za Vaši spolupráci.

Dotazník obsahuje otázky typu ano/ne, dále otázky s volbou odpovědi (pokud Vám nebudou vyhovovat nabídnuté odpovědi, můžete je písemně doplnit, či vysvětlit v prostoru u příslušné otázky) a nakonec otázky, u kterých je třeba odpověď doplnit písemně.

U otázek, kde si můžete vybrat z několika odpovědí prosím označte SPRÁVNOU variantu (zakroužkujte nebo zakřížkujte). U některých otázek můžete označit i více možností.

1. Používá pan učitel/paní učitelka při výuce cizího jazyka vyprávění příběhů?

ANO NE

2. Co se Ti na příbězích líbí?

.....
.....
.....
.....

3. Co se Ti na příbězích nelíbí (pokud něco takového je)?

.....
.....
.....
.....

4. Chtěl/a bys, aby pan učitel/paní učitelka příběhy používal/a?

ANO NE

5. Co by se Ti na tom nejvíce líbilo?

.....
.....
.....
.....

6. Máš nějaké kamarády/kamarádky, jejichž učitelé příběhy ve výuce cizího jazyka používají?

- a. ano
- b. ne
- c. nevím

7. Pokud ano, líbí se jim tato část výuky?

- a. ano
- b. ne
- c. nevím

8. Jaké příběhy máš nejraději? (Můžeš označit i více možností)

- a. kouzelné
- b. o zvířatech
- c. o dětech
- d. pověsti
- e. strašidelné
- f. dobrodružné
- e. jiné (napiš jaké):

.....
.....
.....

9. Chtěl/a bys někdy zažít hodinu, při které by paní učitelka/pan učitel příběh použil/a?

ANO NE

10. Myslíš, že by Ti příběhy mohly pomoci v učení se cizího jazyka?

- a. ano
 - b. ne
 - c. nevím
-

Poděkování: Na závěr bych Vám chtěl poděkovat za Vaši spolupráci při vyplňování tohoto dotazníku. Vaší pomoci si velice vážím a je pro mě opravdu důležitá. Přeji Vám mnoho úspěchů i zábavy ve vašem dalším studiu cizího jazyka.

Lukáš Štětina